KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

KIYI

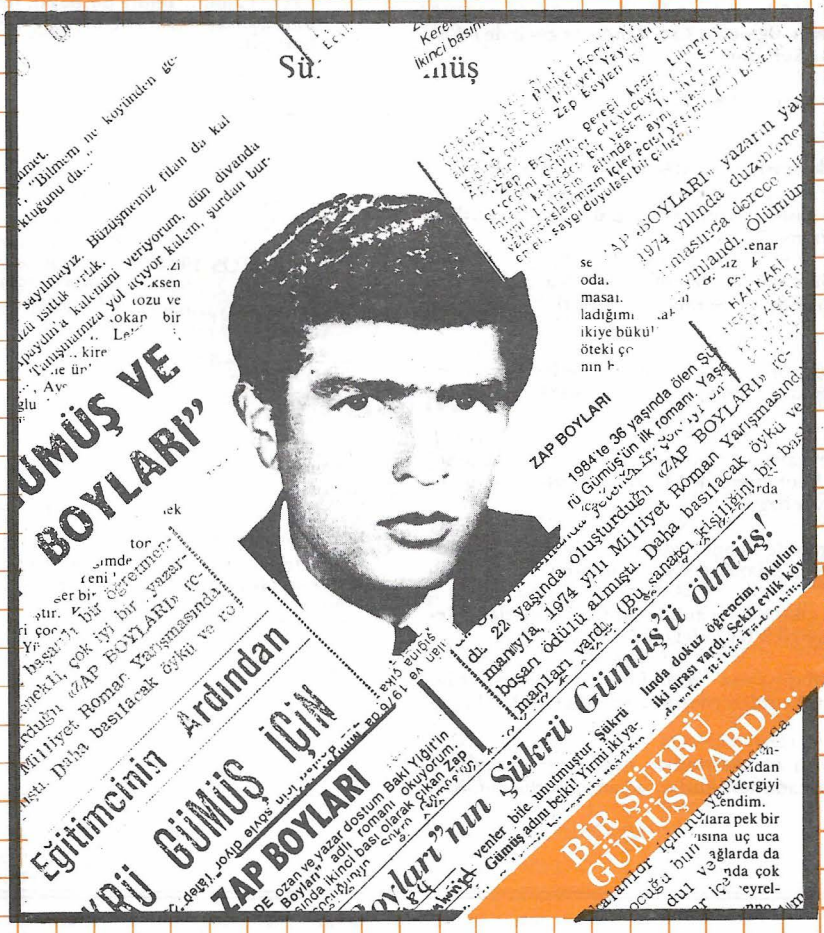

BU SAYIDA: Esat Akıncı • M.Özer Ciravoğlu • Ahmet Özer • Nadir Gezer • Rasim Çubukçu • Hasan Hüsnü • Muzaffer Gündoğar • Ali Mustafa • Şükrü Gümüş • Gündoğdu Sanımer • Döndü Açıkgöz • M.Reşat Sümerkan • Abdullah Rıza Ergüven • Ruşen Hakkı • Yıldırım Doğan Ergeneli • İlhan Karaman • Okan Çağal • İbrahim Dizman • Yılmaz Yeşildağ • Özcan İlter

YIL:1 • SAYI:5 • AĞUSTOS 1986 • 200 TL.

• **MEKTUPLAR....MEKTUPLAR...**

Çıkışımızdan bu yana, çok sayıda mektup aldık. Dergimizin bu sayısında bizlere el veren; çalışmalarımıza destek olan, çabamızı değerlendiren sanatçı-okurlarımızın bir bölümünün görüşlerine yer veriyoruz.

"KIYI'yı aldım, teşekkür ederim. Sevimli temiz bir dergi olmuş. Ben de Oktay Akbal gibi amatörce çıkarılan sanat dergilerinden yanayım... Kağıt ve baskı düzenini bozmayın. Sayfa sayısını da artırmayın."

Naim TİRALİ, Öykücü, İstanbul

"Kıyı'nın üçüncü sayısı da geldi. İçerikçe nitelikli bir düzey kazanıyor. Rasim Şimşek'le yapılan söyleşiyi ilgiyle okudum. Naim Tirali adı dergiye güzel bir hava verdi. Muzaffer Uygunер'in anıları da ilgi çekiciydi."

Mehmet Yaşar BİLEN, Eleştirmen, Devrek

"KIYI, çok güzel, canlı, ilginç.... Yayınlandıkça gücü de etkisi de artacak, eminim. Kutlarım..."

Talat HALMAN, Şair Newyork

"KIYI'nın ikinci sayısı da geldi. Severek okudum, okuyorum."

Metin DEMİRTAŞ, Şair, Antalya

"KIYI dergisini çok sevdim. İçeriğiyle, pırıl pırıl baskısıyla, doyurucu, sevimli güzel bir dergi. Kutlar, yazın alanında layık olduğu yeri almasını, yayın yaşamını uzun yıllar sürdürmesini yürekten dilerim."

A.Nevzad ODYAKMAZ, Şair, Ankara

"Yazmak benim için yaşamak demektir. KIYI'ya da birşeyler göndermeye çalışırım. Şimdilik sizleri izlemekle yetineceğim."

Yekta Güngör ÖZDEN, Şair Ankara

"KIYI'nın yeniden çıkışına çok sevindim. Sıla etkisi yaptı bende, yayla yollarındaki pınarlar gibi... KIYI'ya ilgimiz sürecek."

Ömer KAYAOĞLU, Şair, İSTANBUL

"KIYI güleryüzüyle karşıma çıkıverdi. Çok sevindim. İkinci sayısını da aldım. Umutederim KIYI uzun ömürlü olur, ülkemiz ekinine katkısıyla özgün yerini alır."

Nadir GEZER, Öykücü, Bursa

"KIYI, bir taşra kentinde kendi ölçüleri içinde düşün namusuna ve estetiğine bağlı olarak çıkıyor. Kutlarım."

Mehmet AYDİN, Şair, Ankara

"KIYI'nın yeniden çıkışına sevindim. Kutlar, başarılar dilerim. Derginin sürekliliği içten dileğimdir.."

Ömer NİDA, Şair, İstanbul

"KIYI'nın bana ulaşmasına sevindim. Geçmişteki tüm KIYI'ları anımsadım. Yeniden çıkışında emeği geçenleri kutlarım."

İsmail GÜMÜŞ, Ressam-Öykücü, Ankara

"Kapağı, kağıdı, yazı karakterleriyle özgün bir görünümü var. Emeği geçen arkadaşları kutlar, uzun ömürlü olmasını dilerim."

A.Hicri İZGÖREN, Şair, Kırşehir

"KIYI'nın Mayıs sayısı da geldi. Kağıdından sayfa düzenine çok güzel, çok özenli. Nasıl sevdim ve sevindim."

Seval ESASLI, Şair, İstanbul

"Yayın yaşamımıza hoşgeldin KIYI. Emeği geçenleri teker teker kutluyorum."

İlhan KARAMAN, Şair, Karabük

"KIYI'yla sürdürdüğünüz başarı için yürekten kutlarım. KIYI, içeriğiyle, baskısıyla, gösterilen özenle ilgi topluyor."

Özcan İLTER, Şair, İzmir

"KIYI'yı aldım. Emeğinize sağlık. Sürekli olması dileğimdir. Yaşaması, yaşatılması görevimiz olmalı..."

Yılmaz YEŞİLDAĞ, Şair, Artova

"KIYI'nın yeni bir içerikle yaşama dönmesi sevindirici bir olay. KIYI kaldığı yerden başlamak gibi bir amaç taşımıyor. Yepyeni bir dergi."

Erdinç OZAN, Yazar Rize

"KIYI'yı aldım. Temiz bir baskı, tertip, güzel şiirler, yazılar... Anadolumun yazın coğrafyası genişliyor diye de için için sevinip durdum."

Fethi SAVAŞÇI Şair. Almanya

.....

• **DEĞİRMEN,** *yıllar sonra ilk kez KIYI'da gündeme getirildi. Dergi üzerine, geçen sayımızda yayınlanan yazının hayli yankıları oldu. Bu yankıların sonucu, derginin yazın yaşamındaki 9 sayısını bir arada görme olanağını bulduk.*

Duyurumuz üzerine, gerek DEĞİRMEN'in özgün biçimini gerekse fotokopilerini KIYI'ya ileten gazeteci Atilla Aşut'la, şair Subutay Hikmet'e KIYI adına teşekkür ediyoruz.

• **AĞUSTOS 1984'***de gencecik yaşında yaşamını yitiren Şükrü Gümüş'ün 2. ölüm yılı: Ağustos 1986. ZAP BOYLARI gibi özgün bir romanı yazınımıza kazandıran sanatçımız, bu sayımızda çok yönlü ele alınıp değerlendiriliyor.*

• *Şiirimizin gündeminden hiç çıkmayan, yaşamını toplumunun daha güzel olmasına adamış bir şairdir. Tevfik Fikret.*
1915 yılında 19 Ağustos onun yaşamının noktalandığı gündür. saygıyla anıyoruz

• *Öykü ve roman yazarı MEHMET SEYDA 14 Temmuz'da yaşamını yitirdi. Edebiyatımızda en çok ödül alan yazarlardan biri olan SEYDA, 67 yaşındaydı. 53 yıllık bir yazın yaşamı olan yazarın 1933'den ölümüne değin 30 yapıtı yayımlanmıştı.*

• *1981-1983 yıllarında yayımlayan KIYI'nın toplam 21 sayısı elimizde bulunmaktadır. İlgilenip edinmek isteyenler dergimiz adresine başvurabilirler. Ederi: 4000 TL.*

Sahibi: Kuzey Gazetecilik Matbaacılık ve Ambalaj San.A.Ş. Adına

M.Naci ÖZKAN

Yazı İşleri Müdürü :*Osman D.PİYALE*

Sanat Danışmanı :*Gündoğdu SANIMER*

Dizgi Baskı :*Kuzey Gazetecilik Matbaacılık ve Ambalaj San.A.Ş. Gazipaşa Cad. No:23 Tel:19191 61200 TRABZON*

Abone Koşulları :*1 Yıllık 2.400 TL.*
Yurtdışı Abone :*10 Dolar*
Yazışma Adresi :*P.K.183 Trabzon*
Ederi :*200 TL. (KDV.Dahil) Aylık Dergi*

Kapak Kolaj :*Fahri GÜMÜŞTEKİN*

Banka No: Ziraat Bankası, Trabzon Şubesi 65755 Hesap Numarası

• **Gönderilen ürünlerin daktiloyla yazılması rica olunur.**

TELDEN TELE...

Esat AKINCI

Aybaşları, kamu ve özel kesimde çalışan, tüm memur ve işçilerin aylık aldığı zaman dilimini kapsar. Sanatçı ve sanatsever kesimin bir ikinci özlemi de doğal olarak, ayın yenilenmesiyle birlikte yenilenen, aylık yayın organlarının süsleyeceği vitrinlere yöneliktir. Daha öncelerde, kimi günlük gazetelerde duyuruları yayınlanan dergilerin içerikleri üzerine, az-çok bilgi sahibi olan sanatsever-okur, ayın ilk günleri dergi satılan işyerlerinin önünü arşınlar durur:

-Gösteri geldi mi?

Gelmiştir. Aldığı aylığın iç içe katlanmış banknotları arasından baş ve işaret parmağı yardımıyla, çekip aldığı bir beş yüzlüğün bedeli olarak dergisini alır. İçinde çağdaş Türk şiirinin Yahya Kemal'den günümüze uzanan çizgisinde yer alan kimi şairlerin şiirleri, gerek şairlerin kendi seslerinden, gerekse de insan ruhunda titreşimler oluşturan seslerin çağrışımında siner odalara. Dergi sayfalarında kalan, tozlu rafları süsleyen kitapların içinde yitip giden şiirler, yazılar ses olur birden. Sevdiğiniz bir şairin yüreğinize işleyen duyarlığı, şiirinin titreşimiyle harmanlanır. Birkaç kez dinlenen kaset, zaman içinde arabesk müziğin iç daraltan karamsarlığını söküp atar. Bir sevgi halesi tutuşur soluduğun havada.

★ ★

Dergilerden sözaçtık. Sürdürelim biraz daha.

Koltuğunun altına sıkıştırdığın dergilerle, günün yorgunluğunu üstünden atmak ve demli bir çay içmek için girdiğin kahvenin boş bir masasına ilişir gözlerin. Oturursun. Ayın güncel olayları, ölüm ve doğumu yıldönümlerinde adlarına özel sayılar düzenlenen ünlü yazar ve şairlerimiz, dergilerin taze mürekkep kokan sayfalarından, gözlerinize dikilip dururlar. Birinci dereceden emekli Doğan Bey, yerel gazetelerde yıllarca yazdığı yazıların oluşturduğu birikimin gücüyle, masanıza ilişir. Bir önceki kuşağın, bir sonraki kuşağın kapısını çaldıktan sonra söylediği ilk sözü bırakır masanıza:

-Bizim zamanımızdaki dergiler; insana okumayı sevdiren, güzellikleri aşılayan; sevginin, bilginin, kültürün sıcacık alanlarına çeken bir işleve sahipti...

Tamamlıyorsunuz Doğan Bey'in sözlerini.

-Şimdikileri soruyorsunuz değil mi? Evet şimdikilerin çoğu, öncelikle anlaşılmaz bir anlatım, kişisel hesaplaşmalar, kendisinden başkasını ilgilendirmeyen anılar, belli bir kültür aşamasına gelememiş okuru yanlış yönlendirmeler. Sanatın niçin yapıldığını hiç bir katagoriye sokamadan üretilen yazılarla dolu.

Doğan Bey sürdürür konuşmasını. Dalıp gidersiniz...

-VARLIK çıkardı bir zamanlar. Kasım sayıları Atatürk'e ayrılırdı. Yaşar Nabi Bey, büyük bir kültür adamı olarak, devletin görevine benzer bir görevle yönetirdi VARLIK'ı. Her yazıyı özenle seçerdi. Dergiyi okuduktan sonra, içinizde okumanın tadıyla karışık, yazmanın heyecanını duyardınız...

Susarsınız. Eve gitmek için bineceğiniz otobüsün saati gelmiştir.

★ ★

Sabahın erken bir saatinde açarsınız radyonuzu. Fındık meyvesine zarar veren böceklere, doğum günü gelmeden yavru atan büyükbaş hayvanlara, bilek üstünde gezdirilen atmacalara, ipekböceklerine, omcaların budanmasına, arıların oğul vermesine ve tatlı su göllerine bırakılan balık yumurtalarına dair bilgiler, haberler, yorumlar doldurur odanızı. Her gün yanıbaşınızda olan bir konunun ayrıntıları, düşlere daldırır sizi. Çocukluğunuzu, ilk gençliğinizi yaşarsınız. Arıların, papatyaların, ışıl ışıl suların serpildiği dere yatakları yeşerir gözlerinizde...

Ardından yeni bir izlencede, sevdiğiniz bir şairden sözedilsin istersiniz. Yaşamı, sanatı, yapıtları anlatılsın, tanıtılsın istersiniz. Sergi açan tanıdığınız bir ressam, ödül alan bir öyküçü, yazdığı senaryosu filme alınan ve filmi de uluslararası ödül alan bir sanatçının sesini duymak istersiniz. Hiç ölmemesini istersiniz bu güzel insanların. Ve öldüğü günlerde onlara dair bilgilerle yüreğinize su serpilsin, izlencelerle adları yaşatılsın istersiniz.

Kapının zil sesiyle arınırsınız.

★ ★

Sanatçı ölümleri, sevenlerini nice acılara katarak zamana karışır gider. Yaşamını sanata adamış, sanatın güzelliğiyle soluk alıp vermiş birinin, günün herhangi bir saatinde sizi gelip bulan ölüm haberi, nice çağrışımları da beraberinde getirir. Kalkıp 'şair ve yazarlar sözlüğü'nü çekip alırsınız kitaplığınızdan kısa bir an da olsa kitapları, ürettikleri, yarım kalan tasarımlarıyla dolar gidersiniz.

Ve ertesi sabahki gazetelerde, uzun uzun yazılar görürsünüz bu sanatçıya dair. Şaşar gidersiniz. Yazıyı yazan, bu yazıyı ne zaman, nasıl yazmıştır? Hangi araçla iletmişler onu gazeteye, onunla ilgili bilgileri böylesine kısa bir zamanda yoğurabilme gücünü, zamanını, ortamını nereden nasıl bulabilmiştir? Daha nice sorular akıp gider içinizden. Aklınıza yüzlerce daha soru takılır. Ve bu soruları tek bir yargıda yoğunlaştırırsınız: Bu yazıyı yazan, bu sanatçının ölümünü beklemeden yazıyı kaleme almıştır.

Bu yüzden sanatçıları, ölüm yıldönümlerinden çok, doğum yıldönümlerinde bir kez daha yaşamak, yaşatmak geçir içinizden.

★ ★

"Bir toplumun önemi, sanatçısına verdiği değerle ölçülür."

Toplumların sanata bakışı konusunda söylenmiş eşsiz bir özdeyiştir. Bu özdeyiş, dilime takıldığı zamanlar, sürekli olarak şair/ressam Bedri Rahmi Eyüboğlu'nu anımsarım. Eyüboğlu ile birlikte doğal olarak da "Trabzon' Deyince" şiiri gelir aklıma. Ne diyordu şair:

"Trabzon deyince aklıma bir salkım kareymiş gelir"

.....

"Soğuksu deyince bir dizi kareymiş ağacı"

Kareymiş (karayemiş) ağacını öyle sanıyorum, Karadenizli olmayan insana anlatmak çok zor. Bir yerde, bu kenti anlatmaya soyunan şairin, şiirine konuk edeceği motiflerin başında, yerelliği sunan bir ağaç gelecekti şüphesiz. Bu da iyi bir ayıklama sonucu 'kareymiş' ağacı oldu.

Şiirinde, resimde kentini böylesine nakış nakış izleyen şaire biz neler verdik diye düşünüyorum: Anma törenleri düzenledik adına. Söyleşilerimizde dile getirdik Onu. Bir de bir büstünü kentin işlek bir alanına dikebilsek, az da olsa sanatçıya önem verdiğimizi kanıtlamış oluruz sanırım.

İzmir'e Şair Eşref'in verdiğinden daha azını, Bedri Rahmi Trabzon'a vermiştir diyebilir miyiz? ●

SUS ARTIK

Demin şurda kanepede
Oturmuş konuşuyorduk
Hayatın anlamı üzerine

Ani bir telefon çaldı
Sus artık

Ah fırıldakçı amca
Palyaço görünümlü adam
Kaç yerinden yaralı bu ruh
Sus artık
O bendim anlaşılan

Bu gece telefon çalmadı
Hiç bir gece dostlar kapımı
Yaktılar kökleri olmayan ormanı
Sus artık
O bendim anlaşılan

M.Özer CİRAVOĞLU

"EDEBİYAT İZİNDE"

öncü bir eleştirmen: MEHMET YAŞAR BİLEN

AHMET ÖZER

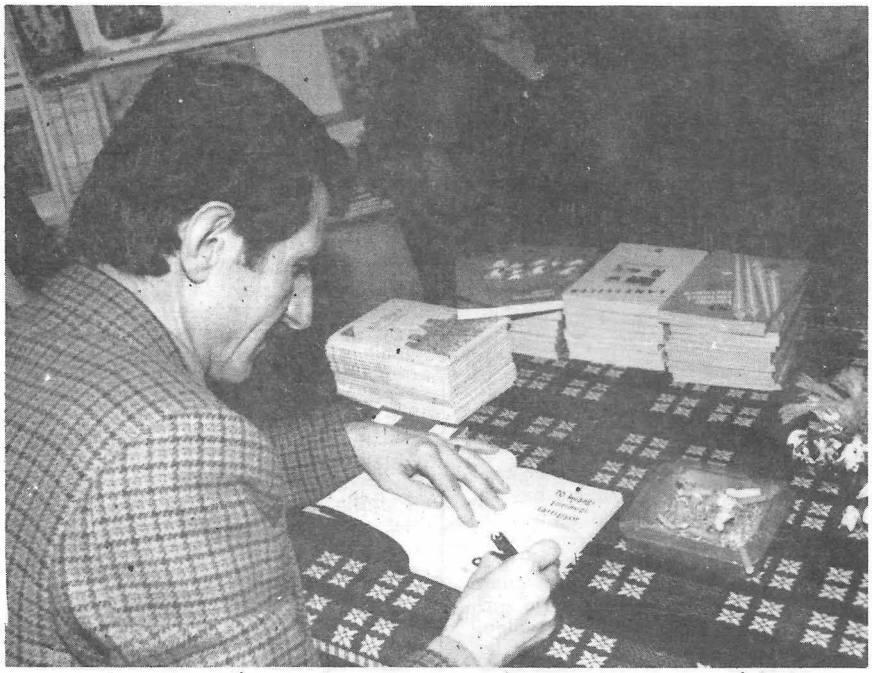

Mehmet Yaşar Bilen, 13 Nisan 1985 günü, Ankara Dost Sanat Ortamında imza gününde.

Yazınımızın gelişip serpilmesi, gönlünün çiçeklenmesi, yeni adlarla önem kazanması, büyük ölçüde eleştirinin sağlıklı bir boyutta gelişmesine bağlıdır. Eleştiri geleneğimizin belirgin bir doğrultudan yoksun oluşu bu alandaki gelişmeleri bir yandan olumsuz etkilemiş, diğer yandan da yazınımızda yeni adların çıkışında sağlıklı iletişimi kuramamıştır.

Eleştirinin yazın tarihimizdeki yerinin, sözlük karşılığının ötesinde bir ivme kazanması giderek, kişisellikle-re, toptancı yargılara, övgü dolu mesajlara doğru yol almayı gerektirmiştir. Oysa, **"bir edebiyat yapıtını her yönüyle inceleyip açıklamak, anlaşılmasını sağlamak ve değerlendirmek"** anlamı taşıyan eleştiri anlayışını sağlıklı bir yörüngede gerçekleştirebilmenin yolu, başlangıçta bilgilenmeden geçiyordu. Bilginin içeliminde duyarlık, dünya görüşü, estetik anlayış, yazarın yaptığı ve yapamadığı doğru kavrayış gerekiyordu. Eleştiri, bir yöntem sorunuydu. Bir perspektifti, sanatsal metne, merceğin doğrultulmasıydı. Eleştirinin yazınsal bir tür olmadığını ileri sürenler bile yazdıklarında yinelemeye düşmeme, özgün olanı yakalama ve kalıcı olma özlemlerine eleştirel bir bakışla ulaşabilme inançlarını, yedeklerinden hiç eksik etmemişlerdir.

Eleştirimizin böylesine önemli bir işlevinin olması, bir yerde uzun ve çileli yol oluşu bu alanda üretimde bulunan kişilere ağır sorumluluklar yüklemiştir. Bu sorumlulukların ağırlığı kimilerini araştırmacı/ incelemeci konumuna yöneltmiş, işin gereği bu alanın giderek yalnız kalışına ortam hazırlamıştır.

İşte 70'li yıllar öncesinde bu arayışlarla bilenen, öncü bir eleştirmen 70'li yılların yaşanan insan karmaşası içinde, büyük bir sorumluluk bilinci, oturmuş bir kültür birikimi ve sanatsal bir yöntemle donanmış olarak günümüz eleştirisine yepyeni bir anlayış getiriyordu. Bu anlayışın temelinde yazınımıza yeni adlar kazandırılırken, ünlü-ünsüz ayırımı yapılmadan, ülkemiz coğrafyasına dağılmış nice gencin ürettikleri büyük bir sabır ve alçakgönüllükle değerlendiriliyor, yazışmalar düzleminde başlayan öneriler, yapıtlara yön verme noktasına ulaştırılıyordu. Bugün ülkemizin dört bir yanında yaşayan, büyük kentlerin çok uzaklarında yazdıklarını okutacak bir ikinci kişi bulamayan nice tutkulu, yazıncı gencin dosyaları **Mehmet Yaşar Bilen**'in sabırla, bilinçle, inançla örülü düşüncelerini, önerilerini daha doğrusu sevecen bakışlarını dile getiren yazılarını içeren mektuplarıyla doludur. Ve günümüze değin yazılarının yayınlandığı **ILGAZ**'dan **İMECE**'ye, **YANSIMA**'dan **TÜRKİYE YAZILARI**'na **HAKİMİYET SANAT**'dan **DÖNEMEÇ**'e oradan **KARŞI/EDEBİYAT**'a uzanan çizgide hep bir **SAHİP ÇIKMA** bilinci vardır. Bugün yeteneği itilmiş, gözardı edilmiş, savunmasız durumda bırakılmış nice gencin adına, bir ünlü hukuk adamı, bir savunman konumuyla **BİLEN**'in bu sahip çıkma tavrını görmekteyiz.

MEHMET YAŞAR BİLEN'in bu inançlı tavrı, dergilerde yayınladığı yazılardan yaptığı özgün seçmelerle, ona ilk kitabını kazandırmıştır: **YAZDIKÇA.**

1981 Akademi Kitabevi Eleştiri Ödülü'nü alan **YAZDIKÇA**, öncü eleştirmenin deneme, eleştiri ve tartışma ürünlerini içeren 15 yazısının toplamıydı. Bu kitabın başında yer alan **"Bozkırda yeşeren çiçekler"** önsözü, bu alanda kendisinden sonra sürekli dile getirilen gerçeğin ilk öncü yazısıydı. O yazınımızı saran sağlıksız tavırlara neşter vururken, **"yalnız adam"**a el uzatan, ona bilinç aşılayan eleştirmen olduğunu da alttan alta ona gönül bağlayan genç yazıncılara duyumsatıyordu. Denemelerinde gündemde tuttuğu insan sevgisinin yanında, şiirimizin kaynakları da okura bir öğretmenin **"örnek ders"**i olarak sunuluyordu. Eleştiri alanında **Yaşar Kemal-Fakir Baykurt-Cengiz Tuncer** birer yapıtıyla değerlendirilirken, değerlendirmede gerçek anlamda sanatsal bir perspektiften yargılama, eleştiri yanında yol gösterme, çağın dayatan koşullarından **geleceğe** çıkış yollarını da önerebilme yazılarının temel amacını oluşturuyordu. Tartışmada ise şiirimizi, daha doğrusu yazınımızı saran sağlıksız, yoz, ilkel tavırları bıkmazusanmaz bir dirençle irdeliyor, anlaşılmazlık batağından ahkâm kesenlere, dünya görüşü ve estetik bilinciyle karşı koyuyordu. **YAZDIKÇA**'ya yüreğini yüreğine kattığı bir güzel insan, **İsmet Kemal Karadayı "Unutmak Atları"** yapıtıyla alınırken **Dinamo** da sanatında gerçekleştiremediklerini hayatından süzdüğü şiirleriyle sunduğu bir kitabıyla **YAZDIKÇA**'nın alanına sokuluyordu.

Mehmet Yaşar Bilen; aralıksız olarak üzerinde 7 yıl çalıştığına tanık olduğum ikinci yapıtı **"70 KUŞAĞI ŞİİRİMİZİ TARTIŞIYOR"**u 1985'in başında yayımlar. Bu yapıtın hazırlanması **BİLEN**'in öncü eleştirmen tanımlamamıza ne denli uygun düştüğüne bir kanıttır. **Bilen, 70 KUŞAĞI**'nın temsilcisi olarak öne çıkardığı adların yanısıra o dönemlerin toplumsal ve siyasal platformda şiiriyle bir hesaplaşma içinde olan adlarla da ilgisini kesmez. Sonuçta Aralık 1983'te **VARLIK** dergisinde başlatılan bu soruşturma, Haziran 1984 tarihinde sonuçlanır. Bu **toplama Veysel Çolak, Ahmet Ada, Ahmet Telli, Ahmet Özer, Hüseyin Yurttaş, Adnan Yücel, Özkan Mert** alınır. Soruşturma önsöz, sonsöz ve yankılarla 152 sayfalık bir yapıta dönüşür. **Bilen**'in ele aldığı konu gerçek **anlamda** türlü tuzaklarla doluydu. Dışardan sataşmaya, karalamaya hazır nice kişiler pusudaydı. **"Kuşak"** kavramına küçümser bir tavırla bakanların sayısı hiç de az değildi. Ancak **Bilen**'in hazırladığı soruların yetkinliği bu alanda oluşması söz

konusu olumsuz tavırlara baştan karşı koymaya yetmişti. Her soru uzun damıtmaların ürünüydü. Soruşturmaya alınan şiirlerin arasında tam ve

mutlak bir görüş birliği olmamasına karşı konuya eğilim, sorulara verilen nesnel yanıtlar, şiir tarihimizin zenginliğini yorumlama konusunda getirilen görüşler, konunun hazırlanmasından sunulmasına değin oluşan çabalara sahip çıkmayı da beraberinde getiriyordu. **"70 KUŞAĞI ŞİİRİMİZİ TARTIŞIYOR"** şiirimizde boyveren sağlıksız gelişmelere bir yanıt niteliği taşıdığı kadar, son yılların toplumsal trajedisine sanatsal platformda bir umut ışığı tuttuğu da bir gerçektir. **Bilen**'in soruşturmanın gündeme getirilmesinden, dergide yayımlanmasına ordan kitaplaşmasına kadar gösterdiği öncülük, soruşturmaya alınanlar kadar, geniş bir okur kitlesinin de bilincini ışıtmıştır.

MEHMET YAŞAR BİLEN, "70 KUŞAĞI ŞİİRİMİZİ TARTIŞIYOR"un ardından bir yıl sonra şimdilik son kitabı **"EDEBİYAT İZİNDE"** yi yayımlar. 22 yazısının yer aldığı bu kitap, **Bilen**'in eleştiri geleneğimizde yıllara serpilen kültürel bilincinin de bir göstergesidir.

BİLEN, **Namık Kemal'in Romancılığı**'ndan söz ederken, onun, **"bizde yazınsal romantik romancılığın gerçek kurucusu"** olduğunu belirtir. Böylelikle **"Vatan Şairi"** Namık Kemal'in romancılığı konusunda önemli yargıları **Bilen**'in bu konudaki irdelemeleriyle yakından öğreniriz.

Mehmet Yaşar Bilen'in bu yapıtında bence gözden kaçan önemli bir durum yazıların yayınlandıkları yılların tarihlerini taşımamış oluşlarıdır. Örneğin **"Demirciler Çarşısı Cinayeti"**nde "İnsan Öğesi" adlı yazısını 1973 yılında yayımlamıştır. Aradan 13 yıl geçtikten sonra doğal olarak **Yaşar Kemal** romancılığında önemli gelişim ve değişimlere tanık olmuşuzdur. İşin ilginç yanı, Bilen'in **Yaşar Kemal**'e yönelttiği eleştirinin bir yerindeki isteğinin, o günden bu yana **Yaşar Kemal**'in romancılığında boyverdiğini görmemizdir. **Yaşar Kemal**'in **"tekdüzeliğe düştüğü Çukurova'dan çıkması, yeni alanlara açılması dileğini"** sanırım **Yaşar Kemal** İstanbul'un önemli bir bölümünü yazmakla az da olsa gerçekleştirmiştir.

MEHMET YAŞAR BİLEN, "EDEBİYAT İZİNDE" de yazınımıza ilk yapıtlarını veren ozan ve yazarların bir bölümünü gündeme getirir. Yılların öykücüsü **Orhan Çubukçu, 1981 Nevzat Üstün Öykü Başarı Ödülü**'nü kazandığı **"Yılan Islığı"** ile değerlendirilir. **Ali İhsan Mıhçı**'nın ilk ve tek yapıtı bir halk türküsü adını taşıyan **"İnsan Kısım Kısım Yer Damar Damar"**da gelenekselden yararlanma konusu tarihsel bir perspektiften yoruma kavuşturulur. **Sina Akyol, "Su Tadında"** adlı şiir kitabıyla. **AhmetÖzer, Nevzat Üstün** ve **Ömer Faruk Toprak Şiir Ödülleri**'nde dereceler almış **ilk**

kitabı **"Ayrı Beraberlikler"**le kitaba alınır. **Cemil Kavukçu'yu** yazın yaşamında bugünkü yerine ulaştırmada **Bilen**'in çabaları yadsınamaz bir boyuttadır. **"Pazar Güneşi"** üzerine yazılan en özgün yazının da **Bilen**'in kaleminden çıktığı gerçeği ortadadır. Bu yazılarla **Kavukçu,** öykücülüğümüzde doludizgin bir başarı yolundadır. Aynı alanda şair **Metin Güven**'in **"Ömrüm Geçen Bir Sağnak Gibi"** adlı yapıtı da ilk kitap olarak **Bilen**'in nesnel eleştiri süzgecinden geçirilerek, üzerinde oluşturulan yazıyla **"EDEBİYAT İZİNDE"**de yer alır.

MEHMET YAŞAR BİLEN, ele aldığı kitapları kaynaklandığı gerçeklikten soyutlamadan, o yapıta temel oluşturan bilinç ve duyarlığı ön plana çıkararak vermeğe çalışır. Örneğin **Hüseyin Yurttaş**'ın **"Sanayi Çarşısı"**

nda "Ortadoğu kültürü"Adnan Yücel de Halk Kültürünün Kaynakları, Kemal Özer'in Yapıtında Güncellik"boyutlarında yorumlanır. Geçen yıl yitirdiğimiz ozan **Abdülkadir Bulut'a** eleştiri geleneğimizin sevgilerini sunar **Bilen.**

Fahri Erdinç'in ilk ürünleri, **Kemal Sülkler**'in **"Anılara Yolculuk"**u, **Külebi**'nin **"Kurtuluş Savaşı'na** bakışının yanısıra genç ozanlardan **Cinozoğlu ve Işıkhan** ile yurtdışı Türk yazınının temsilcisi **Hasan Mercan, "Elele"**siyle ele alınır. **Cengiz Tuncer'** in **"Kerkenez"** romanı üzerine yazdığı eleştirisiyle 1972 VARLIK ELEŞTİRİ YARIŞMA'sında ödül alan **Bilen,** bu yazısını ilk kitabından son kitabına taşımadan edemez. **"Yeni Adlar Yeni Sesler"** bölümünde **Şükrü Erbaş, Hasan Mercan, Hasan Akarsu, Öner Samanlı, Siyami Yozgat, M.Mahzun Doğan**'ın şiir kitapları üzerine sevgiyle eğilen bir eleştirmenin, yazını sevdiren şiirin güzelliğini duyumsatan bir tavrı ile başbaşa kılınırlar. Kitabın en önemli yazılarından birini de hiç şüphesiz yazar **Burhan Günel'in "Kalanlar ve Gidenler"** üzerine yoğunlaştırır. **Bilen,** romana yönelik görüşlerinin bir yerinde **"Burhan Günel'in romancı olarak tip yaratma olgusunda bireye, diğer bir deyişle insan gerçekliğine bakış açısındaki bilinçli tavrı ile kurgusal tekniğin dengeli ve olumlu estetik özelliğiyle karşılaşırız."** görüşlerini ileri sürerek romanı **"uzun zincirin halkaları içinde yer alan iyimser bir tragedya"** olarak nitelendirir.

70 Kuşağı'nın öncü eleştirmeni **Mehmet Yaşar Bilen, "edebiyat izinde"**ki serüveniyle gelecek kuşaklara da yön vererek yazınımızın sağlıklı gelişmesinde önemli bir görevi üstlenmenin bilinci içindedir. O son yirmi yıldır ördüğü kozasından ardarda yayınladığı ürünleriyle eleştiri geleneğimizde bir eleştirmenden öte bir **"savunman"** olarak karşımıza çıkıyor.●

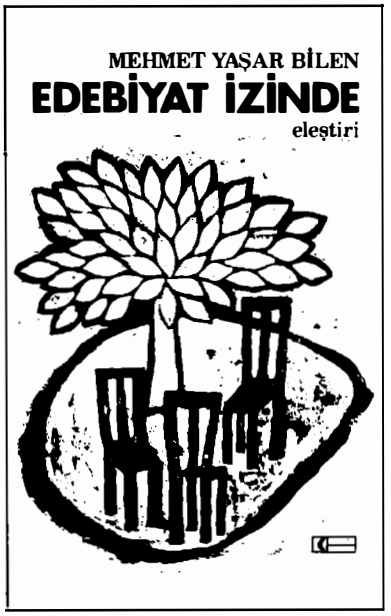

YOL AYRIMI / NADİR GEZER

O gün üzerimde bir yabansılık vardı. Gözlerim yerin yeşiliyle göğün mavisi arasında dolanıyordu. İçim içime sığmıyordu. İçimdeki coşkuyla gözlerim buğulanıyordu. Neden coşkuluydum? **Bilemiyordum.** Kimi kez insanın kendi kendine yanıtlayamayacağı sorular takılırdı usuna. Bu soruların dolanımına girerdi insan! Ben de işte öyleydim o gün!.. Gözlerim onun balrengi gözlerindeydi. Yabansı bir ışıltı görüyordum o gözlerde. Ondaki yabansılık bana da yansıyordu. İki kişi arasında durmadan büyüyen bir yabansılıktı bu! Bu yabansılıkta derinden derine sevgi izlerinin büyüdüğünü seziyordum. Evet tanımsız bir sevgi büyüyordu o gözlerde! Sonra da dışa yansıyordu bu sevgi...

Karasıvalı bir yapının köşesindeki aktaşın üzerinde oturuyordu. Oturuşu da yabansıydı! İçten içe bir tedirginlik seziyordum oturuşunda! Ayak ayak üstüne atmasıyla çözülüvermesi bir oluyordu! Gözlerinde büyüten tedirginlik oturuşuna da yansıyor, onun iç yapısını dışa vuruyordu... Şöyle kaygısızca geriye yaslanıp, tepeden insana bakamıyordu. O, bu toprağın insanıydı. Ayağı yere basıyordu. Gerçeklerle düş arasında bir an için dolaşsa da ayağı yine yere değiyordu işte! Gerçek işte **bastığı** bu topraktaydı! Bu toprağın içinde büyümüştü o! Bu yüzden miydi neydi? Birazcık kaykılacak gibi duruverse, hemen kendini toparlıyordu....

Ona bakıyordum. Onun gözlerinde büyüyen tedirginliğe dalıp gidiyordum. Bu tedirginliğin nededine inemiyordum birden! Kimi kez bu tedirginlik gözlerinin taa derinlerinde ışıltılı bir hal alıveriyordu! İşte o an, içten içe büyüyen bir sevgiyi okuyordum o gözlerde! Sonra yine içindeki verimli topraklara dönüyordum. Tutam tutam sevgi çiçekleriyle **bezenmiş** verimli topraklara bakıyordum! Göz göze sevi tomurcukları görüyordum o çiçeklerde! Dışa açılmaya uzanan uçlardı bunlar!..

Gözlerim hep onun üzerindeydi. Gözleri gözlerimde, yüz çizgilerinin titreşimi içimdeydi... Bir özlemi paylaşır gibiydik. İçten içe dolanan bir özlemdi bu! Onu uzun süredir görememiştim. Askerliği, İkinci Dünya Savaşı'nın acılı günleriyle içiçe geçmişti. Sonra da bir okul dönemi girmişti araya. Onu göremediğim yılların sayısını neredeyse unutmuştum. İşte şimdi karşımda oturuyordu!.. İki adım ötemdeydi! Onun yüzüne bakıyordum. Balrengi gözbebeklerinin ardındaki ışıltıyı kavramaya çalışıyordum. Derin düşüncelerle yüklü gibi geliyordu o gözler bana! Ama birden değişiveriyordu. Yüzünü yeğnil bir gülümseme sarıyordu. Kalın çatık kaşları titreşiyordu. Gözleri bu çatık kaşların altında daha da derinleşiyordu. Ben ona bakıyordum, o bana... Suskunlaştığımız anda onun gözlerindeki düşünceler gözlerime yansıyordu...

O sabah gök masmaviydi. İnsanı içine çeken bir maviydi bu! Bu mavinin içinde doruklara oturmuş ak bulut **kümeciklerine** dalıp gidiyordum. Dalgınlığım birden dağılıyor, yine o aktaşın üzerinde oturan adama dönüyordum. Kimi kez bir dalgınlık gelip üzerine yükleniveriyordu. Bir bıçak sırtını andıran dudaklarına bir suskunluk gelip konuveriyordu. Dalgınlaşıyordu! Konuştu mu yüzünü yeğnil bir gülümseme sarıyordu... İçindeki sıcaklığı dışa vururdu bu gülümseme. Böyle anlarda çocuklara dönerdi hep! Yüzündeki sevgi izleri titreşir, gözleri derinden derine gülümserdi. Çocuğa yakın olmanın izleriydi bunlar! Çocuğa yakın olmayan insana yakın olabilir miydi?.. İnsan sevgisinin temelinde çocuk sevgisi yatardı! O gülümsedi mi çocuklar ona daha da yaklaşırdı... Köy çocukları nedense onun çevresinde değişiveriyorlardı! Oysa köy çocuğu durgun olurdu. Az konuşurdu.

Gözlerim toprağa döndü yine! Toprak sertti, toprak güzeldi! Toprak mis gibi kokuluydu! Toprakla boğuşmak onunla anlaşmak demekti! Verimsiz toprakla boğuşma, insanı sertleştirirdi. Köy insanının dili, bu yüzden bir hoş olurdu. Sövgülü sözcükler

Desen: Rasim Çubukçu

diline dolanır, ama avrat düz gidiverirdi! İlk kez bir köylüyle karşılaşan, ona şaşkın şaşkın bakardı. Bu hal onun doğal yapısıydı! Aktaşın üzerinde oturanın dili daha bir değişikti! Sövmeyi sevmezdi. Onun diline dolanan okumaydı. İkide bir, "Ah!" diyordu "Ah!..". Birden duraksıyor, gözleri dağ doruklarındaki ak bulut kümeciklerine dalıyor, sonra da "Sizin yaşınızda olsam, doğru oraya koşardım!" diyerek bitiriyordu sözünü. Susuyordu. Kalın kaşları gözlerinin üzerine düşüyor, düşünceli yüz çizgilerini kaçırıyordu çocuklardan. Yüzü durgunlaşıyor, kendi içine dönüyordu yeniden.

Ondaki değişime bakıyordum. Bu değişimde içten içe bir güzellik vardı. Dili de güzele dolanmıştı! Konuşuyordu. Konuştu mu dinletiyordu. Köylüler de ondaki değişimi az çok benimsemek zorunda kalmışlardı. Kimisi güçlükle "Akif Efendi" derdi. Bu deyişte ince bir yergi sezilirdi. O da bunu sezerdi, ama aldırdığı yoktu.

Üç gün sonraydı. Üç köylü vardı yanımda. Akif Efendi, yine eski yerindeydi. Çevresindeki çocuklar cıvıl cıvıl konuşuyorlardı. Köylüler bu cıvıltıyı dinlediler bir süre. İçlerinden biri dudaklarını yalayarak:

"Bak şu dürzüye len, nasıl da kaykılıyo öyle!" dedi birden.

Döndüm, aktaşa doğru baktım. Akif Efendi çocuklara doğru eğilmiş konuşuyordu.

İkinci köylü söze karıştı birden:

"Daha dün köyün sığırtmacıydı! Adam olmuş gibi kaykılıyo valla" dedi öfkelice.

"Yok yok, öyle bir şey yok!" demek istedim onlara. Ama hemen üçüncüsü girdi araya:

"Sırtındaki giysi de emanet len! Gören de bi bok sanır onu!" dedi.

Sonra derin bir suskunluk girdi araya. Gözlerim karşıdaki insanın üzerindeydi. Akşam güneşi düşünceli yüz çizgilerini titreştiriyordu. Derindi bu çizgiler... Düşünceyle yüklüydü. Ne düşünüyordu? Karşıdan karşıya onu inceliyordum. Duruşundaki yalınlığa bakıyordum. Giysisinden yüzüne yansıyan iz-

Desen: Rasim Çubukçu

lere bakıyordum... Akşamın izleri onun balrengi gözlerinde büyüyordu. Gün yeniden onun gözlerinde aydınlanır gibi oluyordu. Yergiye mergiye aldırdığı yoktu. O kendine yeni bir yol çizmişti. O yolda yürüyordu. Bu aydınlanma yoluydu. İnsanı karanlıktan aydınlığa ulaştırma yoluydu! Bu yol güç bir yoldu! Bu yolda güç de olsa yürüyecekti işte! Eli çoban değneğinden kaleme yönelmişti. Eline bir kitap alıverse, yüzünü sevinç izleri sarardı! Gözleri titreşerek, çevresindeki çocuklara uzatırdı kitabı. O anda içten içe bir güzelliği paylaşma sevincini yaşardı. Çocuklardan birine döner:

"Oku şunu!" derdi.

Gözleri uzaklara dalıverirdi. Yine kendini toparlar, okunan parçaya döner, gözleri çocukların yüzlerinde:

"Okumadan öğrenme olmaz çocuklar!" derdi.

Gülümserdi. Gözbebeklerini delimsi bir sevinç izi sarar, öyle içten içe bakardı çocuklara. Gözlerinde buram buram tüten sevginin adı çocuk sevgisiydi...

Böyle anlardaki balreni gözlerine bakar, derin düşüncelere dalar giderdim. Onun gözlerindeki sevinci büyütürdüm içimde... ●

ORADA SAKLA BENİ

1.
Sekerek iner gibi bir yokuşu
giriverdin diriliğin arsız kapılarından
derinliksiz şafağıma

N'apayım yılların kuşatmasını
Durulan ırmakları nasıl coşturayım
Yorma gecelerimi
sensizliğin uzun koşularında

Ağustos güneşleridir
yoğunlaşıp çatlayan dudaklarında
Bunca yorgunluğu siler mi bilmem
ince sızım ormakların
topraklarımda

Zamanı dışlayıp gelebilirsen
buyur
dolan
dünyalarımda
Yürüyen aydınlıktır/gece çok bize inan
Düşlerimiz birleşsin
maviyi biçimleyen bir kuşun kanadında

2.
Dilinin bal-kaymak esintisi
Düşer sevdamın üzgün alnına
Sıcak anılarla sarkıp geceden
Gök mavisinin kalbi kuşlar
Konarlar dallarıma

Gelir çığlık çığlığa yalnızlık
Bir ufuktan uzar sonsuz ufuklara
Aşkın tek tanrılı dininde
Kurar bozarsın ayetini özlemin
Tutku büyür mihrabında

Akşamların upuzun yüzünde
Atlaslara sığmayan ülken nerdedir
Dolanmış boynuma attığın kement
Şaşkın bir yolcunum artık
Sevginin bu en küskün çağında

3.
bütün zamanlar geç kaldı
senden doğan güneşlere

her sabah yaslansın yüzün
en delişmen pembesiyle günümün
canlarına
sıvayarak yaşamın bulunmazlığından
soluk soluğa güzelliğini

damardaki coşkuyu bahara sor/dala sor
alnının gülbeyaz aklığından sızan
acıyı sor kalbime
sensizliğin yetimliği her yanımda

bütün yollar geç kaldı
dünün kervanlarına

soyun bilincin aydınlığıyla
çağın haksız yanlarını
sevecen elleriyle umudun
yarınımı sürgün et geleceğine

sıradağlarına koyup başımı
koklasam sonsuz ülkeni
yürüyen ne varsa durdur n'olur
orada sakla beni

bütün çiçekler geç kaldı
bizde açan sevdalara

Hasan Hüsnü

ŞÜKRÜ GÜMÜŞ'ÜN ÖLÜME YAKIN YÜZÜ

MUZAFFER GÜNDOĞAR

Kentin merkezi bir yerinde akşamları okul dönüşleri uğradığımız bir çayevi vardı. Burası genelde memur kesiminin uğradığı bir yerdi. Şükrü'yle uğramadan edemezdik. Buluşma, söyleşme yerimizdi. Arada bir uğrar! birer çay içer, söyleşir, sonra da ayrılırdık.

1984 Ocak ayı başlarıydı. Şükrü, birden uğramaz olmuştu çayevine. Hasta olduğunu söylemişlerdi. Her gün düzenli okuluna gittiğini, akşamları doğruca evine dönüp yattığın duyuyorduk. Nasıl bir hastalıktı bu anlayamamıştık.

Merak edip bir akşamüstü evine gittik. Çok bitkindi Şükrü. Görünür bir rahatsızlığı olmamakla birlikte yorgunluk, kırgınlık ve iştahsızlıktan şikayetçiydi. Doktora gitmişti ama kesin bir tanı konulamamıştı. Aldığı ilaçların da bir yararını görmediğini söylüyordu. Eski neşesinden, canlılığından eser kalmamıştı. Hoyrat bir düşüncenin, suskunluğun içindeydi. Sezdirmedim ama ilk kez ciddi bir biçimde endişelendim sağlığından. Neşelendirmeye, rahatsızlığının önemsiz birşey olabileceği düşüncesini vermeye çalışırken, bir başka doktora görünmesini salık verdik kendisine.

Bir başka doktorun verdiği ilaçlar da sonucu değiştirmeyince, Şubat ayı başlarında Çorum Devlet Hastanesi'ne yatırıldı. Şükrü'ye konulan tanı **paratifo**'ydu. Bir ay süren ilaç ve serum tedavisine karşın yine düzelmedi Şükrü. Beden kırgınlığı, iştahsızlığı ve uykusuzluğu sürüyor, ateşi düşmüyor, teri eksilmiyordu.

Mart ayı başında taburcu edilmiş, raporlu olarak evinde yatmaya başlamıştı. Bolca ateş düşürücü, iştah acıcılar verilmişti kendisine. Ama sonuç değişmiyordu. Kendisinde kalkıp gezebilecek gücü bulabilse, rapor mapor dinlemeyip okuluna giderek, görevine başlayacağını söylüyordu.

"Herşey yüzüstü kaldı okulda." diyordu.

"Yapılmadık iş kalmaz. Hele sen biran önce sağlığına kavuşmaya bak." diyorduk ama bu sözün de kulağına girmediğini biliyorduk.

"Arada bir dalsam kendimi okulda, öğrencilerimin arasında görüyorum. Hiç bu denli uzak kalmamıştım onlardan."

Sürekli ateş, ter ve güçsüzlük yatağa bağlamıştı onu. Başlangıçta Ankara sevkine bir türlü yanaşmayan **Şükrü**'yü sonunda razı edebilmiştik.

Yolcu ettiğimiz sabah, bacaklarının bedenini taşıyamayacak denli güçsüzleştiğini, renginin de kararmaya yüz tuttuğunu gördüm. Dal gibi incelmiş bu haliyle biraz daha boylanmış görünüyordu.

Ankara'da servisine yatar yatmaz kan vermişler **Şükrü**'ye. Her nedense kansız kalıyormuş bedeni. Güçsüzlüğü de ondanmış. Yeterince kan alınca kendini toparlayabilmiş birazcık. Ancak kesin tanı koyamamışlar henüz. Telefon görüşmelerindes öylemişti: **"Kısa zamanda sağlığıma kavuşup döneceğimi umuyorum..."**

Hastanede yattığı yirmi gün boyunca ateşini düşürememişlerdi. Bir yığın araştırma, inceleme de sonuç vermeyince bu kez boynunda saptadıkları tek yönlü yüzeysel bir lenf düğümü şişliğinden parça, kemiğinden de ilik almışlar. Bunlar yapılırken sürekli kan, ilaç ve serum verilerek bedni beslenmeye çalışılmış, bilinmeyen hastalığına karsı savaşıma girişilmiş.

YAŞAM ÖYKÜSÜ

Şükrü Gümüş, 1948 yılında Çorum'un Göcenovacık köyünde doğdu. Burada tamamladığı ilkokuldan sonra, parasız yatılı okuduğu ÇORUM İlköğretim Okulunu 1968'de bitirdi ve gönüllü olarak Hakkâri yöresinde görev aldı. Zap Boyları'nı sekiz evlik Gelitan köyünde yazdı. Bu romanıyla 1974 yılında, 312 yapıtın katıldığı "Milliyet Roman Yarışması"nde derece aldı. 28 Ağustos 1984 günü genç yaşta ölen Şükrü Gümüş'ün bir de "Topal Karınca" adlı, yayımlanmamış romanı bulunmaktadır.

Patalojik bulgular sonucu tanı konmuş: **"İntani bir durum olmayıp kanla ilgili bir hastalığı vardı. Adı HOCGKİN'dir. Tehlikeli, öldürücü bir kan hastalığıdır."**

Dört dönemlik hastalığın öldürücü, son dönemindedir **Şükrü**. Kurtuluş umudu yoktur. Ancak bu durum **Şükrü**'den gizlenmişti. İlk üç dönemde yoğun bir bakım ve tedaviyle kurtuluş olasıdır. **Şükrü**'ye hastalığının üçüncü döneminde olduğu, belki tedavisinin uzun sürebileceği ama sonuçta kesinlikle iyileşeceği söylenmiş, inandırılmıştı buna. Sonra yirmi günlük raporla taburcu edilmişti hastaneden.

Verilen kanın geçici gücüyle **Çorum**'a döndüğünde üç-dört gün boyunca canlanmış, neşelenmişti. Görüşcüleriyle söyleşiyor, bizlere hastane ve hastane anılarından sözaçıyordu. **'Düzelir düzelmez hastalığından ve hastane günlerinden bir roman çıkaracağını, gözlemlediği çarpıklıkları sergileyeceğini"** söylüyordu.

Yaşamak için hastalığına karşı sonsuz bir güçle direniyordu **Şükrü**. Umudunu yitirmiyor, arada sırada gelecekteki tasarılarından söz ediyordu. Ondaki moral gücüne, yaşama sarılışına şaşıyorduk. Bu arada saçları da dökülmeye başlamıştı. Bir kezinde üzüntüsünü dile getirmişti:

"Bu saçların dökülüp yeniden çıkması iki yıldan fazla sürermiş, O zaman cascavlak bir kafayla öğrencilerimin karşısına nasıl çıkarım..."

"Peruk denilen birşey var dostum." demiştim için sızlayarak. **"Peruk alırsın. Ancak alınan peruk gerçek saçlarını aratmamalı."**

Sözlerim üzerine gülmeye çalıştı:

"Bunu hiç düşünmemiştim, iyi olur gerçekten."

Mayıs sonunda **Ankara**'ya gidip 20 Haziran dönüşünde ise daha da erimişti. Bacakları tutmaz durumdaydı. Koltuk deyneklerine binmişti. Ateşi, teri ve iştahsızlığı sürüyordu yine. Daha önceleri evden çıkıp yaptığı o kısa süreli yürüyüşleri de yapamayacaktı artık.

"Kaderde kötürüm olmak da varmış..." demişti o günlerde.

10 Temmuz gidişinde daha da ağırlaşmıştı durumu. Bu nedenle kardeşi **Salih,** hastanede yirmi gün boyunca refakatçı kalmıştı yanında. Yatalak, kötürüm bir hasta durumuna düşmüştü **Şükrü.** Telefon görüşmelerine de kardeşi **Salih** çıkıyor, sağlığı konusunda bilgilendiriyordu bizi.

Ağustos başı dönüşünde tanınmayacak biçimde değişmişti. Ağırdı durumu. Yardımcısız kalkamıyor, yürüyemiyordu artık. İştahsızlık, ateş ve ter eskisi gibi yoğundu. Bunalıyor, sık sık itiyordu üzerindekileri. Çok az konuşabiliyor, bir-iki sözcük söyleyemeden kesiliyordu soluğu.

Hastalığın etkisiyle boynunun sağ tarafındaki lenf düğümleri kabakulak şişliği gibi dışarı vurmuştu. Bedeninin başka yerlerinde de vardı aynı şişkinliklerden. Yaşadığı suskunluk ve içine gömüldüğü düşünce aralanması zor bir perde çekmişti **Şükrü**'nün yüzüne. Sarı boyaya batırılıp çıkarılmış gibiydi tüm bedeni. İyice zayıflamıştı. Her tarafı sızlıyor, acıyordu. Arada bir dalıyor sonra uyanıyordu. Uykuda mıydı, uyanık mıydı çoğu kez belirsizdi.

17 Ağustos son gidişi oldu **Ankara**'ya. Durumu iyice ağırlaştığından süresi dolmadan götürülmüştü. Gelmesinden korkulan acı sonun yaklaştığının artık yapılacak birşeyin kalmadığının ayırdındaydık.

O günlerde aniden rahatsızlanmam nedeniyle beni de **Ankara**'ya **Şükrü**'nün yattığı hastaneye sevk ettiler.

Şükrü'nün yattığı **Hematoloji** bölümüne çıktım. Tanınmayacak durumdaydı. Bir deri bir kemik kalmıştı. En küçük bir canlılık izi görünmüyordu yüzünde. O kıvırcık saçlı, yakışıklı güzel insan **Şükrü** yoktu artık.

"Bitti artık ağbeyim." dedi, Salih "Biraz önce iki kilo kan verdiler birazını aldı kalanını almadı damarları. Doktorlar, 'Bizce yapılacak birşey kalmadı. Alın götürün, hiç olmazsa çocuklarının yanında yaşasın son günlerini' dediler. Telefon ettim Çorum'a araba gelecek, alıp götüreceğim Ağbeyimi."

Demek bu denli **ÖLÜME YAKINDI ŞÜKRÜ'NÜN YÜZÜ...**

Salih'in seslenmesiyle gözlerini açan **Şükrü**, biraz şaşkın, biraz da tanıyamamışcasına baktı yüzüme.

"Muzaffer ağbey gelmiş." diye anımsatmaya çalıştı **Salih.**

Sağ elini avuçlarımın içine aldım. Ateşli ve terliydi yine. Sarıya kesmiş derisi kemiklerine yapışmıştı. Sınırsız yeteneğiyle oluşturduğu roman ve öykülerini kağıtlara döken parmakları bir kalem inceliğinde kalmıştı.

Belli belirsiz bir sevinç dalgası yayıldı yüzüne. İnsan böyle durumlarda ne söylemesi, nasıl bir davranışta bulunması gerektiğini bulup çıkaramıyor bir türlü.

"Nasılsın Şükrü?" sözleri kendi istencim dışında döküldü dilimden.

"Görüyorsun ya..." anlamında bir hareket yaptı. Ardından:

"Ateşim var mı?" diye sordu güçlükle.

"Her zamanki gibi" diye yanıtladım.

"Niye zahmet ettin ki Muzaffer" dedi.

Gün ışığı kadar aydınlık birinci yerindeydi. Kısaca anlattım durumu. Üzüldü. Yaşlandı gözleri. **"Geçmiş olsun'** sözleri güç duyulur biçimde döküldü dudaklarından. Konuşmaktan yorulmuştu.

"Sağol Şükrü." dedim. **"Üzülme n'olur! Kendini de konuşmak için zorlayıp yorma. Bakışlarından ne demek istediğini anlıyorum."**

Sürdürmeye çalıştı sözlerini. Oldukça zorlanıyordu. Sözcükler arasında soluk alarak bana söylediği son sözleri:

"Üzülme dostum! Kendine iyi bak. Yine görüşeceğiz."

Gücü tükenmişti. Soluk soluğa kalmıştı. Daha söyleyecekleri varmışcasına dudakları kımıldadı, sözcükler söndü kaldı dilinde.

Eğilip boynundan kucaklayarak öptüm. Güçlükle kaldırıp kollarını doladı boynuma. Son kez kucaklaştık.

"Yine görüşeceğiz." diyerek güçlükle **attım** kendimi koğuştan dışarı.

Aynı gün **Çorum'a** götürüldü **Şükrü.** **Yattığım servisten yolcu etmek için indim. Ayrılırken elini kaldırıp 'elveda'** etti.

Hastaneden çıkışının haftasında **28 Ağustos 1984 Salı** günü toprağa düştü **Şükrü. Hastalıkla** sekiz ay süren savaşımı ölümle sonuçlanmıştı.

Hastaneden taburcu olduğumda öleli tam bir ay oluyordu.

Sonraları hep sordum kendi kendime.

"Şükrü Gümüş, bu dünyaya hiç gelmemiş, hiç yaşamamış, romanlarını hiç yazmamış gibi unutulup gidecek miydi?"

İlkin kendim yanıtladım sorumu:

Hayır unutulmayacak! Şükrü Gümüş adı romanlarıyla, öyküleriyle, yazılarıyla yaşayacaktır!"

1948-ŞÜKRÜ GÜMÜŞ-28 AĞUSTOS 1984

"ve o güzel insanlar
o güzel atlara
binip gittiler"
Yaşar Kemal

Yedeğinde üşüyen bir Türkçeyle Hakkâri'sin
At sırtında üç gün üç gece yollar kimliksiz
Uzak kasabaların ışıkları saplanır kalbine
Ve boyna kar yağar yürüyüşlerin önüne
Alışmalısın artık dağların öteki diline

Günün içeriğinde çok elli kadınlar görüyorum
Dokuyorlar taze ömürlerini tezgâhlarda
Bakır dövme yüzler unutulmuş uzak ülkelerde
Yorgun elleri bulamayan mektuplar döner

Gümüş-kan-atlara sarılı haberin gelir
Okunmaz sayfalara işlenen ince duygular
Tanığı kuşlar soluk soluğa baharın ve
Ansızın ağaçları işgal eyleyen çiçeklerin
Uzanamadığımız maviliklerden uçup gelirler

Bir akşamı düşün susmuş kentin insanlarını
Binbir renk seslerin sokaklardan götürülüşünü
Düşün bozkırın ortasında açan çiçekleri
Dokunsam renklerine buz keser yaşadıklarım

Odaların loşluğu neden hangi kapılarda yüzün
Yoksul ve umarsız sözcükler yoğurur dilim

Tanımla ey ömrüm bu kadar genç mi ölüm

ALİ MUSTAFA

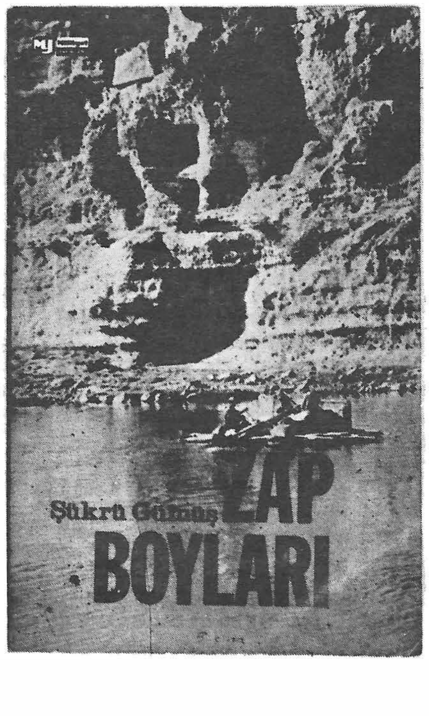

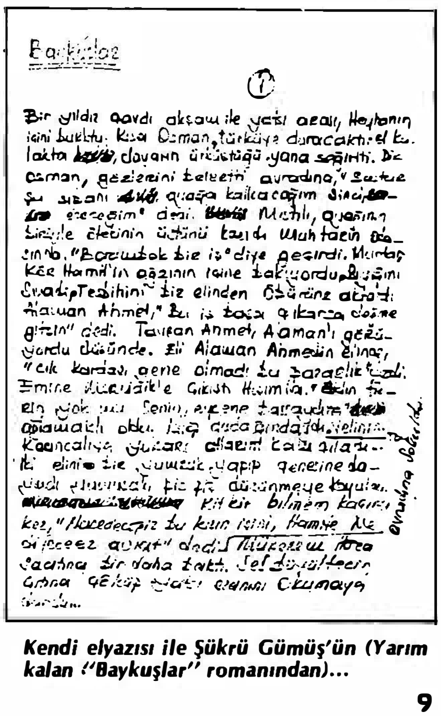

Kendi elyazısı ile Şükrü Gümüş'ün (Yarım kalan "Baykuşlar" romanından)...

ŞÜKRÜ GÜMÜŞ'ten bir öykü

YOLDA

Hızını bir iyice kesti otobüs, durduduracak atladım, yürüdük.

Çokluk arkada oturmayı severim. Hem önlerden yüksekçe ora, hem gözümün içinde olur herkes. Bilmem kaç yolcunun tümünü görebilirim. Kollarını ata ata birşeyler konuşur; yüzleri ele verir düşündüklerini... Oturur onları seyrederim öyle. Ne konuşuyor olduklarını çıkarmaya çalışırım onlardan uzakta.

Gene arkaya geçtim.

Hasan'ın 'Merhaba'sını yamaçlayıp, camın buğusunu silmeye durdum elimin tersiyle. İlkyaz ama hava sert. Biryerlerde kara bulaşmış yel üfürüp duruyor dışarda.

Yerleşim cigara yakıyorken Hasan'a baktım. Bana bakıyor o da. Ağzını az bir yana kaydırmış, gülümsemeye çalışıyor.

Ona da uzattım.

"Nasılsın Hasan emice?"

"İyidir be." dedi, çakmağına davrandı.

Arabanın hem sahibi hem 'Arkacı'sı bu Hasan. Altı yıldır ine bine biliştik, dost olduk. Çok vardır, yanından yer verir bana. 'Sözsüz söyleşisiz yol tükenmez hoca.' der, alır götürür sözün ucunu.

Eskilerde çerçilik edermiş.

'Çarıklarımın eskileri var bu köylerde' der. Önümüzde bir topal eşek, eşekte bir kıl heybe; heybede iğne iplik, leblebi, boyalı şeker... Ömrümüzün bir yarısı bu köylerde geçti Hoca... Çoook ekmeğini tuza banıp yedim bu köylülerin. Çok yün, yumurta topladım. Ben bu köylerin Hasan'ıyım. Şükür o Allahıma, topal eşekli çerçilikten bugünlere getirdi bizi. Ticaretin gözünü seveyim, ayağı bereketli. Aldık sattık, götürdük getirdik, Allah da yürü kulum dedi... Yalandan ne fayda, bu köylerdir beni Hasan eden... Önce Allahın sonra eşin dostun sayasında zararımız yok işte. Kalbin doğruyaysa korkmayacaksın. Allah herbirşeyi veriyor insana. İki otobüsüm var bak; altında dört dükkan, üç kat yapım var. Elinin artığı, beş on kuruş param bankada..."

Sözün burasında gırtlağını gösterir.

'Alemi dünyada şu hastalığım olmasa ah' der. 'Kopası şuram daralıp durmasa... Bir daraldı mı herşey siliniyor gözümden. Malı mülkü onparaya düşüyor. 'Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi' denmemiş mi? Güneşliğe öyle yazdırdım bak. Okusun millet, sağ canın ne büyük zenginlik olduğunu bilsin dedim. Zenginlik o zenginlik... Zenginlik canın sağlığı... Para pul heç...'

Onu dinliyorken güneşlikteki yazıya gider gözüm. Zevksizce yazılmış daha başka yazıların yanında 'Millet Okusun' diye yazdırılmış o yazıyı ben de okur, kendimi çok varsıl sayarım. Yeryüzünde dikili bir çöpüm yok, ama sağlıklıyım. İki otobüs, altı dört dükkanlı üç kat yapı, bankada para'lardan daha değerli birşeyin sahibiyim' derim kendime. 'Hasta değilim. Hasan gibi gırtlağımı sıkmıyorlar ikiyebir. Soluğum filan daralmıyor.

Verdiğim cigara yarılanınca, koltuk başlarına tutuna tutuna öne gitti Hasan. Yalnızca iki şapka görünen koltuğun başında durdu.

"Paraları müsade edelim beyler."

Onlukları katlıyorken ben de uzattım. Ötekilerin içine dürdü.

"Ne halsın?"

"Canımız sağ." dedim.

Ağzını az yana kaydırıp gülüyorca yaptı. Yan camı açtı. Seslice, sağlıksızca tükürdü. Hırıltısı daha bir belirgindi.

"Öldürecek" dedi camı kapatıyorken. "Gebertecek bu zıkkım bizi."

Böyle durumlarda söylenmesi gerekenleri pek beceremem. Söylemedim o yüzden. Cama, camın dışında seğirtişip duran ardıçlığa baktım. Ağaçlar, durup dururken canlanıyor, delibozuk bir koşuya duruyor, az sonra biryerlerde çakılıp kalıyorlardı.

Ceritbeli'nde durduk.

Bir kadın, yanında küçük bir kız bindi, yürüdük. Camdan gözlerimi çekip küçük kızın elindeki dağ çiçeklerini seyre durdum. Ne güzel çiçek bunlar? İnsana seğirten bir yanları var. Diri, gözalıcı, dağ yellerinin getirdiği o baygın kokudan üfürüyorlar arabanın içine. Kıl bir iple bağlanmış olmaları bile çirkinleştiremiyor çiçekleri.

Kızın bir eli havada, bir yere dokunup örselensin istemiyor çiçekleri.

Kaşlarını yıkıp bir hoyrat, kızgın kızgın baktı kız. Anasına sokuldu. Bir de büyüktü ki karası gözlerinin. Kirpikleri bir de uzundu ki...

Kadın gözleriyle azarladı kızı. Eteklerini topluyor gibi yapıp fistanının yırtığını özenle altına çekti, gizledi.

Küçük kız kırgın, anasından ön cama doğru kaçırdı bakışlarını. Ağzı yarı açılı, ön camdaki süs püs takımını, 'Maşallah'lı boncuk örmesini, camda yapışık kuşu, pullu küçük terliği süzmeye durdu. Çiçek tutan eli azımcık gevşedi. Sarsıntıyla bir ayak gidip gelmeye, sallanmaya durdu çiçek tutan el. Bir başka el de camda, çelik bir şeritin ucunda sallanıp duruyordu. 'Güle güle' yazılı bildik bilmedik herkese sallanıp duran, sevimsiz bir el...

Çenesiyle anasına gösterdi kız.

"El mi ama?"

"Doğru otur yerinde" dedi anası. "Ne aşının tuzu elin eli?"

Anam geldi aklıma. O da azarlardı böyle. Sorduklarım boşlukta karşılıksız kalırdı. Ondan mı ne? Ben azarlanmışca kırıldım kadına. Solukyüzü birşeylere, biryerlere dalıp gitmiş bakışlarında anamı bulur gibi oldum.

Ben anama dalmışken, kadının başına dikilmişti Hasan.

"Parayı müsade edelim abıla." dedi.

Kuşağına davranacaktı, eteği kaydı kadının. Yerleşiyor gibi yaptı, bir daha gizledi fistanındaki yırtığı. Düğümlenmiş mendilini deşeledi, para uzattı Hasana.

"Beş daha..."

"Beş değil mi?"

"On..."

"Beşeydi, dün beşe geldikti?.."

"On oldu."

"Daha dün kardaş... Beşe..."

"Zam geldi anam... Dün beşidi, bugün on..."

Alnı bir suya kesti kadının, söyleyecek bulamadı.

"Beş oluverse kardaş?..." dedi. "Bunu da böyle görüversen?.."

Sağlıksız yüzü daha bir bozulmuştu Hasanın.

"Olur mu yav. Böyle gör ne demek?"

"Olsun kölen oluyum kardaş. Azımızı çoğa say. Az ver çok yalvar denilmiş, nolur ki?"

"Laf bilmen mi sen anam. Olmaz dedik."

"Bu seferlik kardaş, sen bilin?"

"Sen bilinimiş... Ne diyeceğim ben hesap verirken?"

"Beş aldım deyiverirsin. Sahapsız bir karıymış deyiverirsin..."

Kadının alnından yanağına taştı ter. Gözü Hasanın gözünde, kaldı öyle.

"Beş daha hadi..."

Acı acı baktı kadın, bir hoşlandı.

"Olsa..." dedi yerin dibine gererek. "Yok kardaş. Bunu da böyle görüver, nolacak..."

Kötü bir tere battı Hasan'ın yüzü.
"Niye bindin yok da be? Belediye dolmuşu mu bu?"
Bir söze varamadı kadın. Gözlerini içi dışına vurmuş Hasan'a dikti. Acıyla mı, acıyarak mı olduğu seçilmeyen bir bakışla süzmeye durdu Hasan'ı.

Öne doğru hömeldi Hasan.
"İnecek var Hacı."
İşin oraya varacağını ummamıştım.
"Benden al Hasan" dedim, "bırak."
Üsteledim, duymazlandı gene. Aldığı beşliği de kadının suratına attı.

"İn..." dedi. "İn aşağı."
Başka ilgilenenler oldu.
"Ayıp" dedik.
"Biz verelim parasını..."
"İndirme..."
Kötü bir hırıltıya durmuş, duymuyordu Hasan. Bu köylerin Hasan'ı, çoook ekmeği tuza banıp yemiş Hasan değildi şimdi. İtekliyordu kadını.

"İn dedik be... Yürü..."
Yerlere geçmişti öteki. Koparıyorca kolundan sürüdü küçük kızı, indi.
"Otobüsün başında parçalansın." dedi aşağıda. "İrezil..."
Söylemedi Hasan. Kapıyı öfkeyle çekti.
"Yürü Hacı."
Bir yerlerimin ezildiğini, içimde kütür kütür birşeylerin koptuğunu duydum.
"Yapmayacaktın" dedim az bir suskunluktan sonra. "İndirmeyecektin kadını".
"Böylesi layık bunlara" dedi, "aldırma."
"Parasıysa verdikti..."
"Para değil mühim olan" dedi, cigara yaktı.
'Nedir ya' diyecektim, vaz geçtim. Kızın dağ çiçeklerine kaydı gözüm. Düşmüş, ayak altında bir yanı ezilmişti. Aldım, tozunu üfledim, eziklerini kopardım.

"Dursana" dedim.
Bir hoyrat yüzüme baktı.
"Ne var?"
"İneceğim."
"Şehre gidiyordun?"
"Vazgeçtim."

"Senin de işin fırtık" dedi inerken. Kapıyı çekti.
Yüzü, kanlanmış gözleri silinmedi usumdan Hasanın. Kadını itekleyişi hele... Küçük kızın kolu koparılırca sürünüşü, yere düşmüş çiçekleri...

Öğüre öğüre kustum çömelip.
'Para' değilse ne Hasan'ın 'Mühim'i? Çıkaramadım.

Nice sonra baktım, onlardı. Biri büyükçe iki karartı. Bir cigara içimi uzakta, yolun kıyısında.

Yarısı ezilmiş dağ çiçekleri elimde, tarlaların içinden onlara ayrı vurdum. ●

KAYIP ŞÖLEN

hüzün türküleri nöbet tutmasın
tarih çömeldiğinde soframıza
ıhlamur ağacına tünemiş kuşlar
tanıktır yaşamın anlamsız akışına

uzaktır o Bayazıt Alanı/tramvaylar
kuşkularla yitmiş günleri gençliğimin
dönebilsem sığınıp yorgun anılarına
kaygıları solup gitmiş düşsel kentler

katlanamaz karasevdaya sızlanan ıslık
yufka yürekli kurşunlar yanılmışt -
kan ister gelinliğinde ağırbaşlı kız
karşı koyamaz gölgemiz katlanır
bu yüzden şiirim
üçüncü mevkide bir göç türküsüdür

hüzün türküleri dinlemeyelim
yeniden ağardığında tan
tüm yaralı güvercinleriyle dünyânın
onurluyuz şölensiz yaşamaktan.

Gündoğdu Sarımer

HER YER ÜŞÜR

Gün olur
Arınır gözlerimden güz yorgunu arzular
Apansız dönerim size biraz ürkek
Açmadan kan gülleri sevdaların
Vurulmadan direncim bir yıldız kaymasında
Geceler inmeden büsbütün kentlere
Bir suçluluk iksirini giyinir de gelirim
Her kimlikte bir efsane yüklerim zamana.

Yüzümde yırtılan tarih dirilir bir gün
Yaşamak dediğim ilk çığlık parçalar yarınları
Yüreğimin yollarına yıkılmadan gökyüzü
Ve kucaklamadan yalnızlığın atlasını
Süsleyip gülüşleri özlem/biraz hüzünle
Simsiyah saçlarımda karlarla gelirim
Bakarsın mevsim bahar olur bu yerde
Çok değil bir akşam üstü dönerim
Gün gelir kimliğimden/bir şeyler karışır zamana
Apansız öldüğüm gün

Her yer üşür.

Döndü Açıkgöz

TRABZON BAKIRCILIĞI -2

M. REŞAT SÜMERKAN

BAKIRCILIK ZANAATINDA BİÇİM - İŞLEV

El emeği ürünü olan eşyamızın, araç ve gereçlerimizin yapım yöntemleri Etnografya'nın konusudur. Eşyanın niteliği (öz); o "eşyayı" yapmakta kullanılan araçların evrimi, eşyanın son biçimini belirler. Burada, yapımcıların (zanaatçıların) da biçim geleneğinden söz edilebilir.

Acaba bir güğüm neden bu biçimdedir? Tencere en son biçimini ne zaman almıştır? Mangal hep böyle mi idi? Bu biçimler zaman içinde değişikliğe uğramış mıdırlar? Uğramış iseler nereleri değişmiştir? Değişim varsa süs mü yoksa işlev mi ağır basmıştır? Değişim sürecek midir? Buna hangi etkenler daha çok etkin olacaktır?

Bakırcılar çarşısından çekiçlerin rit mik vuruşlarını dinleyerek geçmiş ise niz, belki bu soruları siz de kendinizi sormuşsunuzdur. Bakın bu konuda neler öğrendim: Trabzonlu bakırcı ustası, üzerinde çalıştığı bir mutfak kabının, o biçimde oluşunun temel nedenini bilmiyor. Ona kendisi de herhangi bir şey katmak istemiyor. Ustasından gördüğü biçimde üretiyor. Yepyeni bir biçimi ise aklından hiç geçirmiyor. Elektrikli tornalar yaygınlaştığında, çekilmek üzere ilk mangal kalıbı da eski bir dövme mangaldan çıkarılmış. Oysa ikisi arasında büyük teknoloji ayrılığı var. Öyleyse biçimsel tutuculuk ağır basmakta. Bu yüzden yazımın başlığına da "Bakırcılık sanatı" diyemedim. Çünkü biçimlerde yeniye yönelik bir yaratıya rastlanmıyor. Makinalaşma bile biçimlerde köklü bir değişim getirememiş. Tornada çekilen tencere profili, dövmeninki ile aynı kalmış.

Bakır gereçlerin hep yuvarlak biçimde oluşu birkaç nedene bağlanabilir. Yuvarlak gerecin yapımında süreklilik vardır. Usta bir eliyle kaba hep aynı ritmik itişi uygularken, diğer eliyle çekici aynı zaman aralığında indirir. Burada iki el senkronize (eş zamanlı) çalışmaktadır. Köşeli (kübik) kaplarda, köşelere gelindiğinde bu düzen bozulacaktır. Köşeli kapların temizlenmesi, içindeki yemeğin karıştırılması sorunlar yaratır. (Aynı nedenle katı yemekler yuvarlak dipli çalpara türü tencerelerde; sulu yemeklerse dik tabanlı sivri tencerelerde pişirilir.)

Eski düğümler daha şişkin karınlı idiler. Şimdilerde estetik amaçla karın çukurlaştırılıp gövdenin orta kısmındaki dairesel çıkıntı iyice belirginleştirilerek çizgilerle süslenmiştir. Burada güzelliğe önem verildiği, kabın alacağı sıvı kapasitesini azaltına pahasına narinleştirildiği gözleniyor. Bugün kullandığımız güğümlerin kapakları, boşaltma sırasında birden açılarak sıvının yere dökülmesine neden olur. Ağız bölümününse yassı oluşu, başka dar ağızlı kaplara sıvı aktarmada büyük zorluklar çıkarar. Ustalar buna da yıllardır çözüm getirememişlerdir.

Elektrikli torna makinelerinin ortaya çıkmasıyla birlikte yavaş yavaş tüm bakır mutfak gereçleri torna tezgahından çıkar oldu. Şimdi çarşıda gördüğümüz tüm bakır gereçler bu tezgahların ürünüdür. Tornadan çıkan bir kab, belli bir yarıçapta ve yuvarlak olmak zorundadır. Bu yüzden geçmişin oval (bademi) ürünleri tarihe gömülmüş oluyor. Seri üretim hem el emeği ürünlerin özgünlüğünü, hem de özünde az da olsa yaratıcılık barındıran yönünü yok etmiştir. Artık siz, dükkanları dolduran birbirinin eşi binlerce torna ürününden birini alıp evinize götürebilirsiniz.

Hüsnü Usta (Bakırman) Fotoğraf, 1982

Bakır mutfak eşyası piyasada "çekme" ve "dövme" bakır diye satılır. Çekme bakır ile dövme bakır aynı tornanın ürünüdür. Ancak "dövme" dedikleri, "çekme" bakırın çekiçlenmişidir. Çünkü elli yıldır gerçek anlamda dövme yapılmıyor artık. Ustalar, dövme bakırın, üzerindeki pürüzlerden dolayı pürüzsüz çekme bakıra oranla daha iyi ve kalın kalay tuttuğunu söylüyorlar.

YAŞAYAN USTALAR BÖYLE DEDİLER

Fahri ve Arslan ustalar, çekiç başındaki diğer ustalarla söz birliği içinde, yaşayan son "zanaatkarlar" olduklarının bilincindeler. 40—50 yaş dolaylarındaki bu kuşak, her türlü bakır eşyayı üretebilme yeteneğindeler. Oysa şimdi bir çırak, yalnız kazan kulpu takınayı biliyor. Diğeri tencere kenarı dövmekten, bir başkası dip çukurlamaktan anlıyor. Yani, toplu üretimin getirdiği iş bölümü yalnız küçük bir alanda uzmanlaşmayı zorunlu kıldığından o çırak sadece o alanda yeteneğini geliştirebiliyor. Bu olgu, bakırcılıkta biçim ve ürün çeşitliliğini köstekleyen önemli bir etken olmaya aday görünüyor.

Arslan usta şöyle diyor: "Eskiden alıcı bakırı evirir, çevirir, biçimine bakar, çevresini yoklar öyle alırdı. Beğenmediği de olurdu. Şimdiyse ucuza yöneliyor. Daha kaba ama ucuz bakır satılıyor. Böylece o eşyanın üretiminde bizim gösterdiğimiz işçilik ve özen azalıyor. Bakırdaki biçimsel güzelliğin yanı sıra bizim çalışma şevkimiz de köreliyor."

"Öyle ya", diyor Arslan usta, "eğer santimetresine iki çekiç vurduğum bakır ile beş çekiç salladığım aynı paraya satılıyorsa, benim o bakıra ikiden fazla çekiç vurma şevkim kırılır. Bu bizim için iş gücü kaybıdır da. Bizi sanatçılık zevkinden yoksun kılan budur işte..."

Fahri usta: "Ben sanatımı çocuğuma bırakmak istemiyorum" diyor. "Çünkü dövmecilik zordur, yorucudur, sabır ister. Benim, bakırcılığın kazançlı yönü olan toptancılığını yapacak sermayem yok. Diğer örs başında çalışan ustalar da öyle. Bu yüzden dövmecilik ölmekte.."

ESKİ USTALAR

Bugün Trabzon'da bakırcılık zanaatı ile uğraşan 40-50 yaş grubu kuşağı, bakır eşyanın her türlüsünü biçimlendirebilen son usta kuşak sayılabilir. Bu kuşağı öğreten ustalar ise artık yaşamıyor.

Bakırcılıkta Trabzonlu, Araklılı, Maçka ve Sürmeneli ustalar çoğunluğu oluşturmuşlar. Geçmişte iyi bakırcı Rum ustaların da varlığından söz ediliyor.

Bugünün ustaları, hocalarının adlarıyla övünüyorlar. Herkes eski ustaların adlarını bakırcılığın abece'si gibi bellemiş. Bir çırpıda sıralayıveriyorlar. Bu ustaların en yetkin ürünleri, kendilerine lakap oluvermiş.

Pir Usta: Bilinen en eski ustalardandır. Çok iyi calpara türü tencere yaparmış.

Tufan Usta: Pir usta dönemi ustalarından

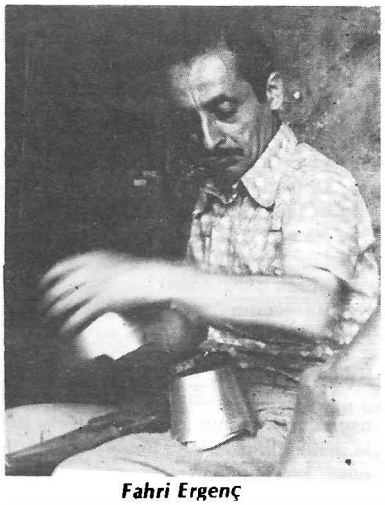

Fahri Ergenç

Zühtü Usta: Kahve ve banyo kazanı üzerine çalışırmış. Hocası Tufan Usta'dır. Kime sorarsanız; 'bakırdan adam' yapabilecek kadar yetenekli bir usta olduğunu söylüyorlar.

Güğümcü Hüsnü Usta*:1315 (1895) doğumlu bu usta, Zühtü Usta'nın ağabeyidir. Bakırcılığı bu kardeşinden öğrenmiştir.

Arslan Özçilingir

Murat Usta: Kahve ve banyo kazanı ustası imiş.
Sadık Usta: Sivri tencereleri ile ünlüymüş.
Ve diğerleri: Semaverci Salim Usta, Mangalcı Mustafa Usta, Kazancı Sabri Usta, Tencereci Kahraman Usta* Osman Usta, Eyüp Usta.

SON SÖZ

Çevrenizde, yeni evlenenlerin bakır eşya satın aldıklarına hiç tanık oldunuz mu? Hayır, evlerimizde var olanlarının da sayıları giderek azalmaktadır. Teknoloji, piyasaya her gün birbirinden değişik, ucuz ve albenili mutfak gereçleri sunarken, başka türlü davranamazdık zaten.
Bakırın pahalı metal olusu, küçük üretim yerlerinde işleme zorluğu, yeni ustaların yetişmemesi bu meşlek dalını öldürmektedir. Trabzon'un bakırcılar çarşısındaki bakırcı dukkanlarının sayısı giderek azalmakta, daha simdiden aralara başka mallar satan dukkanlar sokulmaktadır. Ve daha acısı yakın bir gelecekte bu dukkanlar, kentin sanayi kesimine kaldırılacaktır.
Bakırcılar çarşısına inerseniz, hediyelik eşya olarak küçük bakır tencerelerin, minyatür tavaların, masrapaların vitrinleri süslediğini görürsünüz. Bakır artık süs eşyasıdır. Ve bu, sonun başlangıcıdır.
Sözün özü, Trabzon'un bu son arastası da yok olmadan oradan birçok kez geçin. Çocuğunuzu gezdirin. Ona bakırın nasıl dövüldüğünü izletin. Kulaklarınızı, bakıra inen çekiç seslerinin musikisi ile doldurun. Gün gelir ki, "eskiden sıralarda bir bakırcılar çarsısı..." diye söze başlarsınız.

KAYNAK KİŞİLER

Arslan Özçilingir: Yaş: 47, Öğrenim: İlkokul, 1949 dan beri bakırcılık yapıyor, baba mesleği, Babası: Murat Usta.
Fahri Ergenç: Yaş: 49, Öğrenim: İlkokul, 1947 den beri bakırcılık yapıyor, baba mesleği, Babası: Sabri Usta.

(*) Güğümcü Hüsnü Usta ile Tencereci Kahraman Usta, bu derlemenin yapıldığı 1982 yılında yaşıyorlardı. 1985 yılında önce Hüsnü Usta ve bir trafik kazasında da Kahraman Usta hayata gözlerini yumdu. Böylece bir dönemin ustalarından yaşayan kalmadı. ●

BULUTLAR DA ÖYLE YAPIYOR

Yüzünü saklıyor
ışık oyunları pencere camlarında
çatı kiremitleri ve sallanan ağaçlar
ben ve Lise-Lotta
başka bir göğe doğru uçuyor kuşlar
hiç uğramadığı kirlangıçların

Çoğalıp duruyor sesler
yırtık bir gecenin ağzında
beşi oldu sabahın
dönmediler
çığlığını göğe savurdu bir çocuk
türküsünde açların

Günün doğurganlığı geceyi delen
yıldızları göklerin
bırakma böyle beni meyhane köşesinde
al ikisini de ellerimin
bulutlar da öyle yapıyor
belli değil ne getireceği yarının

Abdullah Rıza Ergüven

MEVSİM GÜZE KAÇIYOR

Belki yüzlerce kez anlattığın
sözle resmini çizdiğin ırmak
dökülür şimdi yüzümden
koyağına sevdanın

Her sözcüğe bir dadı
varmak için kıyısına şiirin,
hadi gene anlat, kulağım kirişte
dilimde sevişmelerin göveren tadı

Ardıçları, çamları, gürgenleri
batarken yakıp denize koşturan güneş
sığındığında kuytusuna gönlümün
birlikte çalar söyleriz yasak günleri

Bir ben kalmışım gibi oturup kalktığı
yitik günlerine tanık arıyor,
yekinirdim bilsem bir işe yarayacak
sorgudan geçirilmiş yüzümün tanıklığ

Gökyüzü mü neden bunca değişken,
mevsim güze kaçıyor.

Kasım 84

Ruşen Hakkı

Yağmur Sonrası Bir Akşam Üstü

Yağmur sonrası bir akşam üstü;
Saçlarım ıslak; gözlerim yorgun.
Telaşlı adımlarla, kaldırımlarda;
Rüzgâra kapılmış; yürüyüp gidiyorum....
Güneş mi sıyrılan bulutlardan;
Saçaklara sığınmış, kurunan kuşlar...
Dudağımda yitirilmiş umutlardan;
Şarkı yapıp, söylediğim sevda ezgisi ver...
Mor dağlar ardında ebem kuşağı.
Gözlerine benzettim, yedi renkten yeşili.
Kimseyi dinlemeden akan sele fırlattım;
İçimde ne varsa benim ile ilgili...
Yol boyu yanan ışıklar görüyorum;
Sokaklar bana dargın; kapılar bana küştü.
Kimsesiz sokaklarda; yapayalnız yürüyorum;
Yağmur sonrası; bir akşam üstü....

Yıldırım Doğan Ergeneli

YÂR

kar çiçekleri açar dağlarda
hedik ayaklarında gaz almaya iner köylüler
buz tutmuş bıyıklarıyla bir yiğit kar altında
hohlar avuçlarını ısınmak için

bekler baharda yaşamayı
daldan düşen son yaprak
kandil aydınlığında uzanır eller
soğuk gecelerde sıcak çorba'ya
bir sevgi gerektir artık bir güçlü yürek
yaşamak için

zaman kilit tutmaz ki kapansa da kapılar
duvarlar yosun kussa da içtiği sudan
unutma yüreğim seninle birlik
susuz kalmışsam çölde bir orman örneği
dudaklarıma değer rüzgâr
"bu türkü bizim bu yaşam bizim"
barış güzelliğinde ey yâr

İlhan KARAMAN

BİREYSEL TARİHE GİRİŞ

Usumda kurşunlamıştım o gemicileri
Her soluk alıp verişimde fırtınalar kopmuştu
Vurulmalıydım, ihanetin yontusunu kırmıştım
Kimsesizdim, yüreğimde sevgililer
Bir de umudum vardı ki; acılara kalkan

Dağlara sevdalıydım en çok
Her bakışım çam kokuluydu
Bir kartala "merhaba"nın diyeti
Yosunlu duvarların demirleriyle tanıştırdı
Biraz türkü, biraz umut ve sevda...

Ağzıma vururdum paslı kilitleri
Bireysel tarihimin girişiydi konuşamamak.

Yılmaz Yeşildağ

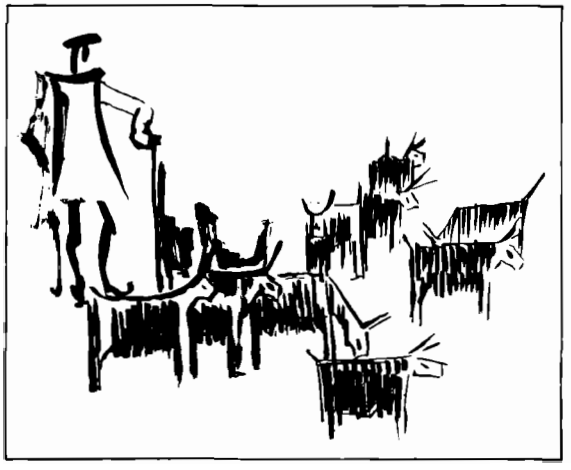

Desen: Okan Çağal

GÖÇERLER

Nadasa bırakılmış yüzleriyle göçerler
Altın bir hayatın yankısından derlenip
Soy mühürleri uçsuz bucaksız bir hüzün
Ve dağ kokulu çocuklar.

Yüreklerinde hicran nakışlı bir destan
Yürüdüler bir büyünün ardı sıra
Tükenme yollarında kocaman soruydular.

Biraz bozgun ekmeği, acı katığı biraz
Ölümün günlüğünü tuttular
Giderken sonsuzluk nöbetine.

İBRAHİM DİZMAN

DAĞIN... ARDI

Her sıkıntının
Her özlemin
Her umudun
Her dağın ardında
S e n v a r s ı n .

İklimsiz, mevsimsiz bir gülüştür gülüşün
Yoğunlaşınca gözlerin üzerimizde
Engel bilmez fırtınaların coşkusuyla
T a ş a r s ı n .

Şimdi gecikmiş olsa da saatler
Irmak suyun özlemiyle kavrulsa da,
Bulut bulut çimlenen sensin
Yürek atışı sıklaşan zamanlarda

Can, seninle candır
Işık, seninle ışık

Yepyeni bir güneş
Dönüp bakılmaz bir savaştır ardında bıraktığın

Tüm sulara açmış kollarını deniz

Duyduğun yerlere uzanır suların elleri

A k a r s ı n .

Özcan İLTER

KIYI'YA

- FOTOĞRAF Dergisi: AFSAD, P.K. 830 Kızılay/ANK. Aylık Dergi, 500 TI.
- EKİN: Vakıflar İş Hanı, Kat:4 No: 25 KARABÜK, Aylık Dergi 100 TL.
- DÖNEMEÇ: P.K. 41 KONAK / İZMİR, Aylık sanat, edebiyat dergisi, 300 TI.
- ABECE: P.K. 131 YENİŞEHİR / ANKARA, Aylık Eğitim, Kültür ve Sanat Dergisi, 400 TI.
- GÜNEYSU: Dr. Ahmet Alkan Cad. No:9 Osmaniye, Aslık Sanat Dergisi, 200 TI.
- YÜCEL: P.K. 203 Cebeci/ANKARA Aylık Dergi, 250 TI.
- 4 EYLÜL SANAT EKİ: P.K. 36 SİVAS, (ANADOLU gazetesi eki)
- AYRILIĞIN ve ÖLÜMÜN DIŞINDA, Şiirler, Abdülkadir Paksoy, Yeditepe Yayınları, 80 sayfa 250 TI, P.K.10 Karşıyaka/ ANKARA

★ ★ ★

- TRABZONLU KEMENÇEDEN: Ömer KAYAOĞLU, Şiirler, Anadolu Sanat Yayınları, 88 Sayfa, 1500 TI. Cadırcılar Cad. No:24 Beyazıt/İST.
- ŞAH KATI DÜŞLERİ: Ömer Kayaoğlu, Şiirler, Kendi Yayını, 136 sayfa, Çadırcılar Cad. No:24 Beyazıt/İST.
- OZANCA: Ömer KAYAOĞLU, Şiirler, Folklor Araştırmaları Kurumu Yayını 60 sayfa, 500 TI. Çadırcılar Cad. No:24 Beyazıt/İSTANBUL
- TÜRK FOLKLORU: P.K. 69 Kızıltoprak / İSTANBUL, Aylık Halkbilim Dergisi 300 TI.
- ORHAN ŞAIK GÖKYAY ARMAĞANI II, Broşür.
- HALK KÜLTÜRÜ: Derleme, Araştırma, İ.Gündağ Kayaoğlu
- FOLKLOR VE ETNOGRAFYA ARAŞTIRMALARI, 1985, Hazırlayan: İ.Gündağ KAYAOĞLU Anadolu Sanat Yayınları, 544 Sayfa, Çadırcılar Cad. No:24 Beyazıt/İST
- SERAMİK SÖZLÜĞÜ: Faruk Şahin, Anadolu Sanat Yayınları, Çadırcılar Cad. No:24 Beyazıt/İST. 400 TL.
- KARAGÖZ TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ: Uğur Göktaş, Anadolu Sanat Yayınları, Çadırcılar Cad. No:24 Beyazıt/İST.
- ÇEVREN DERGİSİ, FOLKLOR ETNOGRAFYA VE HALK EDEBİYATI BİBLİYOGRAFYASI: Aydın Oy, Anadolu Sanat Yayınları, Çadırcılar Cad. No:24 Beyazıt/İSTANBUL 40 Sayfa.
- DENİZ ve BEN: Nusret Dişo Ülkü, Şiirler, Anadolu Sanat Yayınları Çadırcılar Cad. No:24 Beyazıt İST.
- YURDUMA ATATÜRK'E ŞİİRLER: M.Güner Demiray, Anadolu Sanat Yayınları, Çadırcılar Cad. No:24 Beyazıt/İST.64 sayfa, 200 TL.
- HALK ÇİÇEKLERİ: M.Güner Demiray, Kendi yayını, 96 sayfa, 300 TI.
- DALLAR VE GÖKLER: M.Güner Demiray, Anadolu Sanat Yayınları, Çadırcılar Cad. No:24 Beyazıt/İST.
- YAĞMUR KAPILARI, Asım Öztürk, Şiirler, Kerem Yayınları, P.K. 78 Bahçelievler/ANK.80 Sayfa,400 TL.
- ORTAKLAŞA: 1.Onur İşhanı 7. Kat.715 Çankaya/İZMİR, Aylık Kültür ve Sanat Dergisi, 300 TL.
- SEVGİMİ SUNUYORUM SANA: Şiirler, Yılmaz Yeşildağ, Girişim Yayınları,P.K.21 ORTOVA-TOKAT 64 Sayfa,300 TL.

GELENLER

DERGİLER ARASINDA

SANAT - KOOP

ORTAKLAŞA

Son zamanlarda yazın dünyasına yeni yeni dergiler katıldı. *ORTAKLAŞA*, bu dergilerin en yenisi.

Nisan 1982'de *SANAT KOOP*'un yayın organı olarak çıkan *Ortaklaşa*, uzun süredir yayınına ara vermişti. Haziran 1986'da 10. sayısıyla yeniden okurlarının karşısına çıktı.

1980'li yıllarda okura yayınları daha kolay iletebilmek ve yazarların haklarını ürettikleri yapıtlar çerçevesinde korumak amacıyla yayın-üretim kooperatifleri kuruldu. İstanbul'da *YAZKO*, Ankara'da *DAYANIŞMA* bu alanda örnek girişimler.

İstanbul, Ankara dışında bir başka kentte yaşatılmaya çalışılan yayın-üretim kooperatifi, "*İzmir Kültür ve Sanat Çalışanları Üretim Temin ve Dağıtım kooperatifi-SANAT KOOP*" çıkardığı *ORTAKLAŞA* dergisinin yanısıra üyelerinin de kitaplarını yayınlayarak günyüzüne çıkarmaya çalışıyor.

ORTAKLAŞA'nın Nisan 1982'de çıkan birinci sayısında: "*Sanatın tüm alanlarından ve kültür yaşamımızdan ses getirecek. Bu ses sorumlu, gerekçeli, insancıl ve toplumcu bir ses olacak. Sanatın yozlaştırılmaya çalışılmasına tavır alacak ve bu biçimde güçlenen gerçek sanatçı ve sanatsever dayanışmasında yer alacak...*" denilerek derginin sanat politikası belirtilir.

"*Kooperatif Üzerine*" adlı yazıda yayın, gösteriler, sergiler, söyleşiler, imza günleri, açık oturumlar ve paneller vb. etkinliklerin kooperatifin çalışma alanında olacağı vurgulanır.

ORTAKLAŞA, şiirden öyküye, denemeden eleştiriye, fotoğraftan karikatüre, baleden sinemaya değin sanatın tüm alanlarına yönelir.

İlk sayıda *Osman Çalışkan, Timuçin Özyürekli, Veysel Çolak, M.Mümtaz Tuzcu, Asım Öztürk, Hüseyin Yurttaş, M.Taner Ünlü* ve *Necati Yıldırım*'ın katıldığı söyleşide 1982'de Türk şiiri çok yönlü irdelenir,

ORTAKLAŞA'nın 2. sayısı daha yoğun çıkar. "*Doğumunun 91. yılında YAŞAYAN BALIKÇI*"yı anlatır *Sadan Gökovalı*. Yine *Yaşar Aksoy*'un "*Eski İzmir'de Bektaşi Şairleri*" adlı incelemesi de dergiye tat katan yazılar arasında yer alır. 1984'de yitirdiğimiz *Hasan Hüseyin*'le Mustafa Taner'in yaptığı söyleşi şiir üzerinde yoğunlaştırılır. Samim Kocagöz "*Yazar Olunca*" adlı yazısında yılların birikimiyle anılara yöneltir okuyucuyu.

Yöre sanatçılarının yanısıra edebiyatımızın doruk adlarına da yer veren *ORTALAŞA*'da *Orhan Kemal, Aziz Nesin, Muzaffer Hacıhasanoğlu, Sait Faik, Muzaffer İzgü, Talip Apaydın* gibi usta imzaları da görürüz.

Kültür ve sanat alanında yaşanan birçok sorunlar *ORTAKLAŞA* dergisini de etkiler. Bu nedenle Nisan 1983'e kadar yayınına ara verir. "Gecikmiş ağırlıklı birsayı" niteliğinde olan 5. sayıda usta tiyatrocu-şair *Suat Taşer*'in anısına özel bölüm düzenlenir, şiirlerine yer verilir.

İşlevi gereği sanatın genç, taze soluğunu da taşıyan *ORTAKLAŞA*'da yer yer genç fotoğrafçılara, karikatüristlere özel bölümler ayrılır. Özendirici bir tutumla çıkmayı amaçlayan *ORTAKLAŞA* önündeki sorunları aşamayarak yayınına uzun aralıklar vererek çıkışlarını sürdürür.

Ağustos 1984'de 7. sayısıyla yeniden buluşur okurlarıyla. "*Yeniden Çıkarken*"de gecikmeler dile getirilir: "*İzmir SANAT KOOP yayın organı olan dergimiz uzun süredir siz değerli okuyucularından ayrı kaldı. Bunda şimdiye dek sağlıklı ilişkilerin kurulamaması, sizlerin gücünden yoksun olmak, başkaca etken olmuştur...*"

7. sayının ağırlığını *Alpay Kabacalı, Bekir Yıldız, Çetin Altan, Hakkı Özkan, Afet Ilgaz, Recep Bilginer, Sennur Sezer, Adnan Özyalçıner* ve *Gürhan Tümer*'in katıldıkları "*Türkiye'de Yazar ve Yayınevi İlişkisi*" adlı soruşturma oluşturur.

ORTAKLAŞA, bir kez daha önündeki sorunları aşamayarak yayınına iki yıl ara verir.

Haziran 1986'da yayımlanan 10. sayısında bu uzun ayrılığın: "*Bu kez son olsun diyerek... Bir kez daha yeniden başlamamak umuduyla..*" aşılmaya çalışılacağı vurgulanır.

Bu son çıkışıyla yeni etkinlikler içinde görülen *ORTAKLAŞA*, "*SANAT KOOP HALİL KOCAGÖZ ŞİİR ÖDÜLÜ*" düzenleyerek sanatın Ege kıyılarında önemli bir işlevini yükleniyor.

Dört yılda ancak 10 sayı çıkabilen bu güzel girişime, *SANAT KOOP ORTAKLAŞA* dergisine bu kez kesilmeyen bir solum dileyerek *KIYI* adına "hoşgeldin" diyoruz.

Evinizi evladiyelik mi yaptıracaksınız

o halde

TSE GARANTİLİ

- *Toprak Sanat Seramikleri*
- *Toprak yer- duvar seramikleri*
- *Toprak banyo takımları ile Dayalı - Döşeli*

TEŞHİR GALERİMİZİ görmeden karar vermeyin

TopArt TOPRAVİT

TOPRASER TOPRAFAY TOPRAKAR TOPRAK AYNA

Ayrıca;

- **Çöp canavarlı Alape mutfak eviyeyi**
- **Avrupa harikası GROHE eviye bataryayı**
- **Avrupa harikası CISAL banyo bataryayı**
- **Dünya markası VAILLANT şofben'i ve**

aksesuarları ile döşeli bir evi tasavvur edin

Seçkin elemanları ile mamulün yerine montajını da garanti eden kuruluş olarak, tüm TRABZON ve havalisinin hizmetinde

Adresimiz:

Burhan BAYÇELEBİ MÜESSESESİ
TEŞHİR GALERİSİ SATİŞ MAĞAZALARI

yonca TİCARET

Merkez: Devlet Karayolu Cad. 135
Tel: 14487 D.Dere TRABZON
Şube: Gazipaşa Cad. 21-B
Tel: 25555 TRABZON

AYIN KÜLTÜR-SANAT OLAYLARI /HABERLER

SERGİ: 23 Temmuz 1986 — Şalpazarı (Vakfıkebir) Belediyesinin düzenlediği yöre halk el sanatları sergisi, Şalpazarı Merkez İlkokulunda açıldı...

TİYATRO: 10 Temmuz 1986 — Ercan Yazgan Tiyatrosu 2 bölümlük "Dök içini rahatla" adlı müzikli komediyi sergiledi.